

Politiek en militairen

Een onderzoek naar de verschillende factoren die invloed hebben op de beslissing van een Tweede Kamerlid als het gaat om het uitzenden van Nederlandse militairen.

Naam: Koen van Workum
Studentnummer: 3381358
Datum: 20 april 2011

Begeleider: Femke van Esch

Vak: Leerkring Governance, Democratie en
Verantwoording
Vakcode: USG3160

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Voorwoord	5
Managementsamenvatting	6
1. Inleiding	7
1.1 Probleemstelling.....	7
1.2 Vraagstelling	8
1.3 Relevantie	9
1.4 Aanpak.....	10
1.5 Leeswijzer	10
2 Theoretisch Kader.....	11
2.1 Het politieke spel.....	11
2.2 Internationale organisaties	12
2.3 Nationale redenen voor argumentatie	13
2.4 Definities van kernbegrippen	16
2.5 Hypothese	18
3 Methode van onderzoek	19
3.1 Kwalitatief versus kwantitatief.....	19
3.2 Onderzoeksstrategie: casestudy	20
3.3 Casusselectie	21
3.4 Onderzoekstechnieken.....	24
3.4.1 Documenten	24
3.4.2 Interviews	25
3.5 Respondenten en documenten selectie.....	26
3.5.1 Documenten	26
3.5.2 Respondenten	27
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit.....	27
4 Analyse	29

4.1 Nationale factoren die invloed kunnen hebben op het besluit	29
4.1.1 Politieke partij.....	29
4.1.2 Bevolking	31
4.1.3 Andere politieke partijen	32
4.1.4 Nederlandse, economische, belangen	33
4.2 Internationale factoren die invloed kunnen hebben op het besluit	33
4.2.1 NAVO	33
4.2.2 Verenigde Naties	35
4.2.3 Verenigde Staten	35
4.2.4 De internationale gemeenschap, de internationale reputatie en de afhankelijkheid van Nederland	36
4.3 Persoonlijke factoren die invloed kunnen hebben op een besluit.....	36
4.4 Redenen om aan een missie deel te nemen	38
4.5 Het politieke spel.....	39
4.6 Het besluitvormingsproces.....	39
4.7 Case gerichte analyse: Afghanistan en Somalië	39
4.7.1 Afghanistan: de International Security Assistance Force (ISAF)	39
4.7.2 Somalië: de maritieme antipiraterij operaties in Somalië	41
5 Conclusie	43
5.2 Hoofdvraag.....	44
6 Discussie	46
6.1 Vervolgonderzoek.....	47
Bronnen	48
<i>Niet elektronische bronnen</i>	48
<i>Elektronische bronnen</i>	48
Bijlagen	51
De topiclijst.....	52
De codeboom	53

Voorwoord

Sinds het eerste idee over een onderwerp van deze scriptie zijn er inmiddels alweer een aantal maanden verstreken. De afgelopen maanden heb ik veel geleerd over mijzelf en over het schrijven van een scriptie. Het in mijn eentje schrijven van een scriptie blijkt niet mijn sterkste punt. Daarbij komt wel dat ik veel heb geleerd over hoe ik een scriptie moet schrijven. In het begin was het nog zoeken naar de bron waar ik de informatie vandaan zal gaan halen. In eerste instantie leek het onmogelijk om Kamerleden te interviewen. Die mensen zijn altijd druk en ontvangen waarschijnlijk zoveel interview verzoeken dat er een algemeen antwoord terug gestuurd zal worden op mijn verzoek.

Toch bleek het tegendeel want Kamerleden zijn mensen die meer doen dan alleen maar bezig zijn met het nemen van beslissingen. Er is ook tijd voor interviews. Negen Kamerleden van acht politieke partijen hadden de tijd om mij te woord te staan. Een aantal keer heb ik een trip naar Plein 2 in Den Haag gemaakt en in de 'normale situatie' een aantal Kamerleden geïnterviewd. Wat mij vooral aansprak was de manier hoe er met de vragen omgegaan werd. Op iedere vraag kwam een antwoord en er is geen één keer een vraag geweigerd. Er waren zelfs geluiden dat ze het interview deden omdat het onderwerp hen aansprak. Bij deze wil ik dan ook alle negen Kamerleden bedanken die mij te woord hebben willen staan en in hun drukke agenda tijd voor mij hebben vrijgemaakt. Hoe het verloop van de interviews uiteindelijk verlopen is, was in eerste instantie niet mijn gedacht over hoe het zou gaan lopen.

Naast de Kamerleden wil ik ook mijn begeleider Femke van Esch bedanken voor de feedback en het feit dat zij altijd eerlijk en direct was. Naast Femke hebben ook Sebastiaan Steenman en Ank Michels bijgedragen door het overnemen van het werk van Femke in januari van dit jaar en door het lezen en beoordelen van de onderzoeksopzetten. Ik wens de beoordelers Femke van Esch en Margo Trappenburg, en voor de rest iedereen die deze scriptie gaat lezen, veel plezier en hopelijk haalt u voor uzelf nog wat uit deze scriptie.

Met vriendelijke groet,

Koen van Workum

Managementsamenvatting

In deze scriptie staat de besluitvorming rond het uitzenden van Nederlandse militairen centraal. De hoofdvraag is *“Waarom en met welke factoren houden Kamerleden rekening als zij beslissen over het uitzenden van Nederlandse militairen?”*. Door middel van interviews met negen Tweede Kamerleden en verslagen van Tweede Kamer debatten is er een algemeen antwoord op de vraag gegeven alsmede een case gericht antwoord op de hypothese. De hypothese luidt *“Bij het inzetten van Nederlandse militairen wordt er meer gedacht aan de internationale gevolgen en reacties dan aan de nationale gevolgen en reacties als de internationale druk hoog is.”*

Zowel nationale, internationale als persoonlijke factoren spelen een rol bij de beslissing. Wel is het mogelijk om een rangorde in die factoren aan te brengen. Het belangrijkste is de eigen verantwoordelijkheid die een politicus heeft. Een beslissing over het uitzenden van Nederlandse militairen is de zwaarste beslissing die genomen kan worden. De verzoeken vanuit de Verenigde Staten en NAVO worden altijd serieus genomen en tijdens het besluitvormingstraject is er de mogelijkheid om als fractie aan veel informatie te komen voor het nemen van de beslissing. In dit traject is het wel nodig om de achterban en partijleden te betrekken. Hoe zien zij de missie en wat is hun mening over het verlenen van steun aan die missie? Ook moeten de wensen van de internationale actoren meegenomen worden en er moet gekeken worden of dit past binnen de wens van de fractie en er moet worden nagedacht over de (internationale) gevolgen als er niet aan de wensen of het verzoek gedaan wordt. De internationale reputatie van Nederland is echter altijd een bijkomstigheid en nooit een uitgangspunt bij het nemen van een beslissing.

Als blijkt dat de partijleden een andere mening hebben of er een de publieke opinie een tegenovergestelde visie heerst dan nog moet een politicus achter de keuze staan en zich niet door anderen laten leiden. Het gaat erom dat de politicus uitlegt welke keuzes er gemaakt zijn en waarom die gemaakt zijn. Dit is het werk van een politicus en meer kan er vanuit een politicus ook niet gedaan worden. Als er toch een groot verschil is tussen de keuze van de fractie en de partijleden of de achterban dan kan er tijdens een de volgende verkiezingen op een andere partij gestemd worden.

Hoe het politieke klimaat in Nederland ook is, met betrekking tot snel naderende verkiezingen en de opinie peilingen, er zal nooit een politiek spel gespeeld worden als het gaat over het uitzenden van militairen. Verkiezingen staan totaal los van die keuze en anders kunnen er net zo goed referenda gehouden worden maar dat is niet aan de orde in Nederland. Dit is Nederland en Nederland is een representatieve democratie.

1. Inleiding

“Nederland gaat definitief niet naar G20-top in Korea.”(NRC Handelsblad, 2010)

Je hoort dan ook van die verhalen van de G20 van. “Ja, dat – de G20 – de reden is. Dus dat in de media breed wordt uitgemeten dat – de G20 – de reden is geweest waarom Nederland voor een missie in Afghanistan is. Laat ik daar heel eerlijk over zijn dat – de G20 – niet de reden is om voor een missie te kiezen.” (R7)

De G20-top is een top bestaande uit de twintig grootste economieën van de wereld. Nederland was niet uitgenodigd voor de laatste top. Er schijnen verschillende redenen te zijn waardoor Nederland niet was uitgenodigd. Jaap de Hoop Scheffer, voormalig NAVO-topman, gaf het terugtrekken van de Nederlandse militairen uit Afghanistan aan als één van de redenen (Novum, 2010). Blijkbaar heeft een bepaald besluit dat in de nationale politiek gemaakt wordt - of juist niet gemaakt wordt zoals gebeurde bij de val van het kabinet Balkenende IV over de missie in Afghanistan - dus ook internationale gevolgen. Na het stoppen met een actieve deelname van Nederlandse militairen in Afghanistan lijken er gevolgen te zijn. Internationale spelers kunnen invloed uit oefenen op de individuele deelname van Nederland in de G20 en dit heeft het kabinet niet volledig in eigen hand (Hankel, 2010).

Sinds de komst van het nieuwe kabinet Rutte zijn er verhalen over een nieuwe missie. Momenteel wordt er gepraat over een politiemissie (Seegers, 2010) (Rijksoverheid, 2011). Vanuit de volksvertegenwoordiging lijkt het niet zeker of er wel genoeg steun voor een nieuwe missie is en vanuit de Nederlandse bevolking is de steun nog ver te zoeken (Trouw, 2011).

Overal waar besluiten genomen worden en beleid wordt gemaakt zijn er verschillende spelers die daarbij betrokken worden. In de Tweede Kamer worden vele besluiten genomen, ook besluiten waar de bevolking niet altijd volledig achter staat. Politici hebben hier schijnbaar hun redenen voor zoals blijkt uit het feit dat het kabinet Rutte wel heil ziet in een nieuwe missie naar Afghanistan en een groot deel van de bevolking niet. Uit de gebeurtenissen rond de G20-top blijkt dat een nationaal besluit ook een internationale invloed heeft en lijkt het erop dat er internationale effecten kunnen worden waargenomen als reactie op een Nederlands besluit. Het wel of niet uitzenden van Nederlandse militairen kan hierdoor verband houden met internationale gevolgen en het kan zijn dat internationale actoren een grote invloed hebben op een beslissing over het uitzenden van Nederlandse militairen.

1.1 Probleemstelling

Bij het inzetten van Nederlandse militairen, zeker na de Tweede Wereld oorlog, is er grotendeels sprake van een alliantie tussen landen die gezamenlijk militairen inzetten. Omdat het inzetten van

militairen, op grote schaal, vaak een internationale aangelegenheid is, is het spannend om dit spanningsveld tussen enerzijds de nationale politiek en anderzijds de internationale politiek te onderzoeken. Dit houdt in dat het onmogelijk is voor een land om zelfstandig een keuze te maken om wel of geen militairen te sturen naar een bepaald land. Als NAVO en VN lid is het logisch dat Nederland militaire missie van deze partijen steunt en hier een bijdrage aan verleent. Hoe komt het dat er Nederlandse militairen uitgezonden worden? Het lijkt erop alsof Nederlandse politici rekening houden met de internationale gemeenschap omdat er nu, met de politietrainingsmissie in Afghanistan, opeens weer interesse is voor een nieuwe Nederlandse deelname in Afghanistan.

1.2 Vraagstelling

Het geschetste kader geeft de reden voor het doen van dit onderzoek aan. Uit die reden kan vervolgens een hoofdvraag geformuleerd worden. De hoofdvraag voor dit onderzoek is als volgt:

“Waarom en met welke factoren houden Kamerleden rekening als zij beslissen over het uitzenden van Nederlandse militairen?”

Deze hoofdvraag heeft een aantal deelvragen ter ondersteuning van het beantwoorden van de vraag.

- Welke factoren spelen een rol bij Kamerleden als er een besluit wordt genomen over het uitzenden van militairen?
- Waarom spelen deze factoren een rol?
- Is het mogelijk om een verdeling te maken in de graad van belangrijkheid van deze factoren?

De eerste deelvraag geeft antwoord op de vraag welke factoren invloed hebben. De factoren zullen uit de theorie gehaald worden en vervolgens zal er gekeken worden of deze ook daadwerkelijk een rol spelen bij het nemen van de beslissing. Hierop volgt dan de tweede deelvraag die gaat over het waarom vraagstuk. In deze vraag gaat het over de redenen waarom die factoren invloed hebben. De laatste deelvraag richt zich op het mogelijk rangschikken van de factoren van belangrijk naar minder belangrijk. Het kan voorkomen dat niet alle genoemde factoren even belangrijk zijn en niet allemaal een even grote rol spelen bij de beslissing.

Met behulp van deze deelvragen zal er een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag en daarmee kan ook aan het doel worden voldaan. Het doel van dit onderzoek is om er achter te komen wat de redenen zijn voor politici bij het besluiten over het inzetten van Nederlandse militairen. Hier op aansluitend is het ook een doel om erachter te komen of de internationale gemeenschap daadwerkelijk zoveel invloed hebben zoals in de inleiding van het vraagstuk naar voren komt.

1.3 Relevantie

Maatschappelijke relevantie

Vanuit de maatschappij is het belangrijk dat er bij besluiten, ook op internationaal niveau, rekening gehouden wordt met de binnenlandse partijen en belangen. Het is ondemocratisch als alleen tussen landen onderling afspraken gemaakt worden zonder deze ook te bespreken met de nationale spelers. De volksvertegenwoordiging is gekozen om het volk te vertegenwoordigen en zal dus ook rekening moeten houden met de bevolking. Echter komt het voor dat er keuzes gemaakt worden waar de bevolking niet achter staat. Is er hier dan sprake van het simpelweg negeren van de bevolking of zijn er meer spelers die invloed kunnen hebben op besluiten van de volksvertegenwoordiging en de regering. Het is van maatschappelijk belang om erachter te komen of bij het inzetten van militairen meer naar de internationale of nationale actoren geluisterd wordt.

Wetenschappelijke relevantie

Het sturen van militairen ligt meestal gevoelig in de nationale politiek, hoewel dit wel per tijdsperiode kan verschillen. Zijn er bij grote beslissingen zoals het wel of niet sturen van soldaten naar Afghanistan, waarbij er ook internationale druk is, ook andere opties mogelijk. Bij een internationaal fenomeen als de "war on terrorism" lijkt het alsof er veel internationaal wordt besloten. Hoewel het sturen van militairen een nationale keuze is neemt een land vaak deel in internationale organisaties en daardoor is er meestal ook meer druk van de internationale gemeenschap. Het is interessant om te kijken of de theorie over "two-level games" ook werkt bij het inzetten van militairen (Putnam, 1988). Bij een wisselwerking tussen internationale en nationale belangen en actoren is er nog weinig aandacht besteedt hoe dit precies werkt bij het inzetten van militairen. Juist door de complexiteit het inzetten van militairen met zich meebrengt kan dit onderzoek een bijdrage leveren aan de theorie. De theorie over "two-level games" (Putnam, 1988) gaat sterk uit van die wisselwerking tussen nationaal en internationaal. Dit onderzoek kijkt hoe die theorie ook geldt als het gaat om het uitzenden van Nederlandse militairen.

Naast de two-level games wordt er ook gesuggereerd dat in een politieke partij het partijprogramma en de leden een grote invloed hebben (Gallagher et al, 2006). Omdat de leden de kandidaten voor de verkiezingen voorstellen en daarbij steunen zijn de parlementsleden ook afhankelijk van de steun van die partijleden. Het feit dat parlementsleden steun vanuit de eigen partij nodig hebben is nog niet naar voren gekomen met betrekking tot het uitzenden van militairen.

1.4 Aanpak

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag zijn er interviews gehouden met politici uit de Tweede Kamer. Naast de interviews is er gekeken naar een aantal Kamerdebatten die specifiek gaan over de twee missies waarbij Nederlandse militairen betrokken zijn: de Afghanistan missie (ISAF), de missie tegen piraterij rondom Somalië (Ocean Shield en Atalanta, NAVO). Dit zijn ook de twee cases waarop de hypothese betrekking heeft. Door middel van zowel interviews als documenten is het mogelijk om tot zowel een algemeen antwoord als tot een meer specifiek antwoord te komen.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 legt de theorie die bij dit vraagstuk past uit en zal daarbij ingaan op de mogelijke factoren die een rol kunnen spelen bij het nemen van een beslissing. In dit hoofdstuk zullen ook een aantal kernbegrippen uitgelegd worden en zal er op basis van de theorie een hypothese worden opgesteld.

Het derde hoofdstuk is een methodologisch hoofdstuk en het gaat over wat voor type dit onderzoek is en hoe het onderzoek is uitgevoerd. Hierbij wordt er gekeken op basis van welke redenen er voor de cases, ISAF (Afghanistan) en de maritieme operaties rondom Somalië, is gekozen. Ook zal er in worden gegaan op de data verzameling en hoe dit is verlopen. Welke respondenten zijn uitgekozen en waarom en daarbij ook de gevolgen die deze keuze kan hebben op de validiteit van het onderzoek. Het hoofdstuk zal eindigen met de verschillende soorten validiteit en de betrouwbaarheid die invloed kunnen hebben op de kwaliteit van het onderzoek en hoe deze kwaliteit gewaarborgd is.

Vervolgens gaat het vierde hoofdstuk over de analyse van de resultaten. Dit is gedaan aan de hand van de codeboom en de theorie. Per factor zal er een antwoord gegeven worden. Dit zal eerst in het algemeen gedaan worden. Na het algemene antwoord zal er toegespitst worden op de twee cases en hoe de factoren bij die cases een rol spelen.

Het vijfde hoofdstuk is de conclusie waarin er een antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag en de hypothese. In hoofdstuk zes zal er een korte discussie plaatsvinden over de conclusie en de mogelijkheden voor een vervolgonderzoek.

Tot slot zijn de bronnen en bijlagen vermeldt. Bij de bronnen zullen er enerzijds elektronische en anderzijds niet elektronische bronnen zijn. De bijlagen bestaan uit de topiclijst, de codeboom en de transcripten van de negen interviews.

2 Theoretisch Kader

Het vraagstuk van deze scriptie gaat uit van het feit dat er verschillende factoren invloed hebben op de beslissing. Enerzijds heeft dit te maken met het internationale gehalte van de beslissing en anderzijds met de nationale kant. In dit hoofdstuk zal er een uitleg komen over het politieke spel dat politici moeten spelen bij het nemen van een besluit en de wisselwerking tussen de nationale en internationale factoren. Er zal kort worden ingegaan op internationale organisaties. Vervolgens zullen er redenen uitgelegd worden die op nationaal en persoonlijk niveau invloed kunnen hebben op de besluitvorming. Na de theorie zal in worden gegaan op het definiëren van de kernbegrippen en hoe deze gebruikt zijn in de scriptie. Tot slot zal er vanuit de theorie een hypothese naar voren komen die in het onderzoek getoetst wordt.

2.1 Het politieke spel

Het inzetten van militairen is niet alleen een taak van een Nederlands 'ja' maar gebeurt altijd in combinatie met andere landen of als lid van een internationale organisatie. De betrokken politici bij het nemen van het besluit blijken niet alleen te denken aan de nationale effecten van een bepaalde keuze of actie maar ook aan de internationale effecten. Het rekening houden met meerdere spelers door politici komt door een zogeheten "two-level game" waarbij er als het ware twee spellen tegelijkertijd gespeeld worden (Putnam, 1988).

Deze two-level game creëert in een onderhandeling met zowel nationale als internationale belangen en gevolgen een setting waarin de betrokken politici op twee niveaus, nationaal en internationaal, het politieke spel moeten spelen. Het besluit heeft op beide niveaus gevolgen en per niveau moet er nagedacht worden over de gevolgen van een besluit. De beide niveaus hebben invloed op elkaar en daarbij het is nodig om te weten welke deelnemers bij beiden spellen aan de tafel zitten en wat hun wensen zijn. Succesvol uit een onderhandeling komen houdt in dat er aan de buitenlandse staten gedacht moet worden. Deze staten moeten de uitkomst accepteren en dezelfde uitkomst moet ook geaccepteerd worden door de nationale politiek (Evans, Jacobson & Putnam, 1993). Een internationale overeenkomst die op steun kan rekenen vanuit de nationale politiek blijkt door de vergelijking met een spel ingewikkelder te zijn dan gedacht omdat er op beide niveaus vanuit verschillen belangen besluiten worden genomen.

De "two-level game" theorie is gebaseerd op het feit dat de uitkomst van de internationale onderhandelingen afhangt van de grootte van de nationale win-sets (Putnam, 1988). Hoe groter deze win-sets zijn, hoe groter het aantal mogelijke voorstellen en besluiten waarmee het land akkoord kan gaan. Win-sets worden gebruikt om aan te geven hoeveel mogelijkheden, en daarbij hoeveel steun er vanuit de nationale politiek is, een land heeft om akkoord te gaan met een beleid. Deze win-sets

zijn de uitkomst van de onderhandeling in het nationale politiek spel. Hoe groter de win-sets zijn des te meer er geschoven kan worden bij de onderhandelingen op internationaal niveau in de keuze van een land omdat een land bij een grotere win-set meer opties heeft om akkoord te gaan met een bepaald, internationaal, beleid. Bij een kleine win-set heeft een land niet de mogelijkheid om veel te onderhandelen omdat er slechts een paar punten zijn waarmee een land kan meespelen. Het draagvlak in de nationale politiek is dan niet toerijkend genoeg. Om de politieke onderhandelaar op internationaal niveau zo gunstig mogelijke positie te geven zal er nationaal een zo groot mogelijk win-set gecreëerd moeten worden.

Het creëren van een win-set, hoe groot deze ook is, heeft op nationaal niveau te maken met twee factoren. De ene factor is de machtsverdeling in het parlement. Wie heeft er de macht, wat wil deze partij(en) en de grootte van de coalitie waarin deze partij deelneemt. In de Tweede Kamer wordt deze factor bepaald door de verschillende partijen en meningen die er zijn. De coalitie zal de oppositie ervan moeten overtuigen zodat zij steun verlenen aan de coalitie en dus de win-set vergroten. Ook de mate van internationale gerichtheid van de politici is van belang omdat een groot nationalisme kan zorgen voor een kleine win-set. De andere factor gaat over de politieke instituties die gelden in het land. Wat is er, grondwettelijk, vastgelegd over het nemen van besluiten en hoe kunnen de landelijke machthebbers ervoor zorgen dat er een positief besluit wordt genomen (Putnam, 1988). De eerste factor speelt een centrale rol in dit onderzoek. Vanuit deze factor gezien, worden er door de verschillende partijen verschillende meningen en belangen meegenomen in de argumentatie waarom zij voor of tegen een dergelijk besluit zijn. Deze argumenten kunnen een meer nationaal of een meer internationaal karakter hebben. Naast deze factor speelt ook de internationale gerichtheid van de politici een rol. Hoe deze persoon persoonlijk, maar misschien ook vanuit de partij, kijkt naar een onderwerp kan invloed hebben op de argumentatie en besluitvorming.

2.2 Internationale organisaties

De politicus bevindt zich tussen verschillende krachten velden in. Nederland is een land dat lid is van verschillende internationale organisaties zoals de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). Dit zijn de belangrijkste organisaties waaruit militaire missies worden begonnen.

Het gedrag dat een land heeft binnen een de NAVO kan worden bepaald door de theorie van collectieve actie (Oneal and Eldrod, 1989). Deze theorie houdt in dat de hoeveelheid kosten van het verdedigingsbudget van de NAVO afhangt van de economische situatie van een land. Hoewel deze theorie steeds meer kracht verliest is de Verenigde Staten wel de grootste bijdrager in het budget en heeft het land ook de grootste economie (Oneal and Eldrod, 1989). Wat er binnen de NAVO besloten

wordt kan een gevolg zijn van de situatie van de grootse bijdrage, de Verenigde Staten, en dit land kan daarom ook een grotere invloed hebben (Murdoch and Sandler, 1991).

Wanneer er in een internationale organisatie zoals de NAVO een besluit wordt genomen volgt de besluitvorming niet de logica van integratie maar de integratie volgt de logica van besluitvorming. Er moet eerst een nationaal besluit komen wat op een meerderheid in de Tweede Kamer kan rekenen en dan kan dit besluit internationaal geïntegreerd worden als dit besluit past in wat de andere leden van de NAVO willen. Dit zorgt er voor dat er niet eerst een internationaal beleid ontwikkelt kan worden en dat beleid volgens wordt geïntegreerd. Een ander punt in de internationale onderhandelingen is de positie die een land inneemt in de wereld. Hierdoor kan een land kiezen om nationale belangen te behagen of om internationaal een goede positie te behouden. Hoe de relatie met andere landen is en hoe deze landen reageren op een bepaald besluit van Nederland heeft te maken met de internationale positie. Daarbij komt ook dat landen met een rijke voorraad aan grondstoffen of een grote economie meer invloed kunnen uitoefenen vanwege een verminderde afhankelijkheid van de andere landen (Bulmer, 1983).

2.3 Nationale redenen voor argumentatie

De mogelijk om tot een besluit op internationaal niveau te komen heeft te maken met de meerderheid in het nationale parlement. Op het nationale niveau zijn er verschillende factoren die invloed kunnen hebben. Die verschillende factoren kunnen zowel speelruimte geven als speelruimte verminderen (Evans, Jacobson & Putnam, 1993).

Een factor is de mate waarin nationale belangengroepen geconcentreerd zijn en samen omtreden in bijvoorbeeld politieke partijen of specifiek gerichte belangengroepen (Evans, Jacobson & Putnam, 1993). Belangengroepen die bestaan uit een bepaalde bevolkingsgroep kan een probleem geven als zij gaan dreigen met het tegenwerken van de politici die een besluit nemen dat niet strookt met dat wat de belangengroep wil. Politieke partijen zijn de link tussen de gewone bevolking en de leiders, of regering, van een land (Gallagher et al, 2006). Vanuit politieke partijen kan er druk worden uitgeoefend op de regering om van een bepaald besluit af te zien. Hoewel de besluiten in de Tweede Kamer gemaakt worden en in feite de Kamerfractie beslist is het van belang om te kijken welke invloeden er spelen op het besluit van de fractie.

Vanuit verschillende politieke en filosofische achtergronden zijn er politieke partijen opgericht. Iedere partij komt met bepaalde, ideologische, waarden van waaruit er beslissingen genomen worden. Het kan voorkomen dat er waarden zijn die een invloed hebben op het uitzenden van militairen en de mening daarover. Deze waarden kunnen per partij verschillen en kan er voor zorgen dat de verschillende partijen met verschillende argumentatie komen (Gallagher et al, 2006).

Naast waarden beslaat een politieke partij een pakket van beleidsvoorstellen die de partij door wil voeren in het land, een partij- of verkiezingsprogramma (Gallagher et al, 2006). In een debat kan een argument aangehaald worden dat gaat over de partij belangen. Als er in een partijprogramma iets staat over het uitzenden van militairen of een bepaalde militaire missie dan zou de partij zich hier waarschijnlijk aan houden en wordt het besluit bepaald door wat er in het partijprogramma staat.

Kamerleden worden op twee manieren gekozen. Enerzijds moeten zij door de partij naar voren worden geschoven als kandidaat en binnen de partij moet hier dan voldoende steun voor zijn. Anderzijds zijn er nationale verkiezingen waarin er wordt gekozen voor de volksvertegenwoordiging (Gallagher et al, 2006). Om als Kamerlid in de Kamer te komen, en daar te blijven, is de steun van zowel de partijleden als de achterban nodig. Actieve leden kunnen in bijeenkomsten in discussie gaan met de fractieleden over het te nemen besluit. Bij een groot verschil in mening moet de fractie rekening houden met de gevolgen van een verminderde steun van de leden en dit kan effect hebben op het besluit omdat dit door de fractie kan worden aangepast om steun te blijven behouden. Naast de partijleden kan de achterban op basis van een genomen beslissing van de fractie bij de verkiezingen mogelijk van stem veranderen. Kamerleden danken hun positie uiteindelijk aan de leden en achterban en vanuit hun belang is het noodzakelijk om deze groepen tevreden te houden. Het eigenbelang voor het behouden van de positie kan een rol spelen in het besluit (Gallagher et al, 2006).

Transparantie in de regering is ook een factor. De mate waarin de nationale belangengroepen geïnformeerd worden kan de betrokken politici een voorsprong geven. Bij het uitblijven van duidelijkheid kan er door de politici gekozen worden welke informatie er wel en welke informatie er niet naar voren wordt gebracht. Als er te veel kennis is bij de tegenstanders is het voor de voorstanders veel lastiger om toch te zorgen dat een bepaald beleid goedgekeurd wordt (Evans, Jacobson & Putnam, 1993). In een politieke samenleving zullen de politieke leiders zoveel mogelijk proberen om steun te blijven ontvangen vanuit de Tweede Kamer en de bevolking. Het politieke spel gaat om schijn en slechts de nodige informatie verstrekken waardoor het lijkt alsof de juiste keuzes gemaakt worden. De keuzes die gemaakt worden, zullen door het ontbreken van bepaalde informatie dan ook 'het beste' lijken. De transparantie die niet altijd in dezelfde hoeveelheid aanwezig is, is onderdeel van het politieke spel en kan buitenstaanders manipuleren (Stone, 2002).

Effecten van een van tevoren bepaalde toewijding aan een besluit. Zo kan er op internationale onderhandelingen vaker voor de eigen mening uitgekomen worden dan op nationaal niveau vanwege een lager machtsniveau in de nationale politiek. Bij het stemmen in het nationale parlement ligt de macht niet in de handen van de politici die deelnemen in de internationale

onderhandelingen maar in de handen van de Kamerleden (Evans, Jacobson & Putnam, 1993). Het hebben van een bepaalde toewijding, ideologisch, kan een van te voren vastgesteld mening creëren waardoor er al meteen een besluit vastligt.

Naast een bepaalde toewijding zijn ook de voorkeuren van politici die betrokken zijn bij internationale onderhandelingen invloedsfactoren. De politicus kan interesse hebben in het versterken van de nationale positie van zichzelf en kan daarom de mening van het de bevolking volgen. De mogelijkheid om optimaal te reageren op internationale acties of besluiten, zonder rekening te houden met nationale belangen of de persoonlijke voorkeuren die de betrokken persoon met zich meedraagt, is dan onmogelijk. (Evans, Jacobson & Putnam, 1993). Politici hebben er baat bij om herkozen te worden en zullen dus de bevolking tevreden moeten stemmen. Het verschil tussen enerzijds politici die carrière willen maken en anderzijds politici die vanwege ideologische overtuiging in de Tweede Kamer zitten heeft invloed op de gebruikte argumentatie. Als het gaat om, een internationale, carrière zal er sneller gekozen worden om mee te gaan met de internationale meningen en belangen dan bij een puur ideologische overtuiging (Gallagher, 2006).

Logrolling of strategisch stemmen kan ook invloed hebben op de argumentatie. Partijen of politici kunnen onderling afspreken om bij het ene besluit mee te stemmen met de concurrerende partij en dus tegen het partijbelang in. Bij een andere stemmingronde is dit dan omgedraaid (Miller, 1975). Het strategisch stemmen kan ertoe leiden dat een partij toch anders stemt dan verwacht. Dit is daarom niet uit te sluiten bij het stemmen over het uitzenden van militairen.

Hoewel er mogelijk nog andere factoren een rol spelen bij de argumentatie zullen de bovengenoemde redenen een breed vangnet zijn voor informatie vanwege de veelvoorkomendheid van die redenen.

2.4 Definities van kernbegrippen

De theorie heeft een beeld geschetst van de mogelijk redenen die het besluit kunnen beïnvloeden. Om de interviews met Kamerleden en de Kamerdebatten te kunnen analyseren is het nodig om een aantal begrippen verduidelijkt te hebben. Deze begrippen spelen een centrale rol in het onderzoek en in het beantwoorden van de hoofdvraag.

Onder een nationale factor wordt verstaan: Een factor die voortkomt uit het gedrag van de nationale actoren maar niet de individuele mening van een Kamerlid. De politieke partij met daarbij de achterban en leden, partijstandpunten en beslissingselementen. Hoe verhouden deze partijelementen zich bij het nemen van een beslissing en wat voor invloed hebben deze op het besluit. Welke ideologie heerst binnen een partij kan een richting geven in de keuze van het besluit. Naast de politieke partij is er de bevolking die is opgesplitst in de publieke opinie en de verkiezingen. De politici worden gekozen door de bevolking tijdens verkiezingen. Het is mogelijk dat verkiezingen een invloed kunnen hebben en dat er bijvoorbeeld naar de publieke opinie geluisterd wordt. Als laatste zijn er beslissingen van andere politieke partijen en Nederlandse, economische, belangen. Wat doet de ene partij en hoe reageert de andere daarop of vindt er strategisch stemmen plaats. Het laatste punt gaat uit van wat goed is voor Nederland en wat het Nederlandse belang is. Deze factor kan verschillen per partij maar het kan wel samenhangen met ideologie.

Een internationale factor is gedefinieerd als: Een factor waarbij er uitsluitend gedacht wordt aan de internationale positie van Nederland en de meningen van de andere landen zoals de Verenigde Staten en de internationale organisaties zoals de NAVO. Bij deze partijen is er een onderverdeling gemaakt waarbij er wordt gekeken naar de druk die wordt uitgeoefend, de verzoeken die gedaan worden, mogelijk afspraken en regels en de relatie tot die organisatie of tot de Verenigde Staten. Verder wordt er nog gekeken naar algemene factoren zoals de internationale reputatie, de internationale gemeenschap en de internationale afhankelijkheid. Voor een land in een internationale gemeenschap is reputatie belangrijk. Deze wordt niet graag geschaad en dus speelt de mening van die gemeenschap een rol.

Persoonlijke factoren gaan niet zozeer om wat de partij of de kiezers willen maar wat de persoonlijke voorkeur is. Deze voorkeur kan ontstaan zijn uit zowel ideologische als carrière motieven. Persoonlijke voorkeuren of status in een partij kunnen ervoor zorgen dat een besluit een bepaalde richting op gaat. De eigen mening en eigen verantwoordelijkheid zijn daarbij belangrijk. Hoe zwaar weegt de persoonlijke mening bij een besluit over een missie en hoe sterk is de fractiediscipline. Is het een algehele fractie beslissing waar alle leden achterstaan of maakt ieder fractielid zelf een keuze. Strategisch stemmen om bevriend te blijven met politieke partijen of om in de toekomst steun

te verkrijgen wordt toegepast in de politiek. Het is mogelijk om los van nationale of internationale factoren te stemmen en dit wordt meegenomen bij de persoonlijke factoren.

Los van de eerste drie soorten factoren zijn er ook nog extra factoren die invloed kunnen hebben. Deels kunnen deze factoren onder de eerste soorten geplaatst worden maar deze factoren zijn niet nodig om de hoofdvraag te beantwoorden. Het kan wel gebruikt worden om het gedrag of de keuze van een Kamerlid extra toe te lichten. Er kunnen verschillende redenen of doelen zijn voor een missie. Dit kan verschillen per Kamerlid en mogelijk afhangen van de partij. De volgende redenen zullen naar voren komen: internationale solidariteit, mondiale veiligheid, internationaal rechtvaardig, ontwikkelingssamenwerking, een verschil maken, internationale rechtsorde, en internationale verantwoordelijkheid. Verder is er nog het besluitvormingsproces en het politieke spel. Het besluitvormingsproces heeft te maken met de manier hoe er in een fractie een beslissing wordt genomen en het politieke spel gaat over de manier of en waarop er tijdens een beslissing over een uitzenden een politiek spel gespeeld wordt.

2.5 Hypothese

In deze scriptie wordt er een hypothese onderzocht. Deze is af te leiden uit het theoretisch kader. De hypothese die in deze scriptie onderzocht is luidt:

“Bij het inzetten van Nederlandse militairen wordt er meer gedacht aan de internationale gevolgen en reacties dan aan de nationale gevolgen en reacties als de internationale druk hoog is.”

In de theorie komt naar voren dat er een wisselwerking is tussen verschillende partijen als er een besluit genomen moet worden. Bij een besluit over het inzetten van Nederlandse militairen gaat het enerzijds om partijen zoals de NAVO en de Verenigde Staten en anderzijds om nationale politieke partijen die een eigen partijprogramma en, ideologische, ideeën hebben en de bevolking van het land die ook een mening kan uitdragen. Als er vanuit een internationale organisatie zoals de NAVO een grote druk wordt uitgeoefend op de Nederlandse regering en de Nederlandse regering een goede positie in de wereld wil behouden, lijkt het logisch dat er naar die organisatie geluisterd wordt (Evans, Jacobson & Putnam, 1993). Als er weinig internationale druk is, hoeft Nederland mogelijk geen sancties te vrezen vanuit een bepaalde internationale organisatie of vanuit de Verenigde Staten en kan er puur op basis van wat de nationale actoren willen een besluit genomen worden. Vanuit deze gedachte is het zinvol om te denken dat de internationale reacties en gevolgen daadwerkelijk belangrijker zijn dan de nationale actoren en gevolgen als er een hoge internationale druk is.

3 Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk zal er een verantwoording van de methode van het onderzoek gegeven worden. Ten eerste zullen er onderzoekstypen met elkaar vergeleken worden om hieruit tot de juiste keuze voor dit onderzoek te komen. Na deze keuze zal de onderzoeksstrategie, de casestudy, uitgelegd worden en tevens toegepast worden door een verklaring te geven voor de gebruikte cases. De manieren waarop de informatie verzameld wordt, is vervolgens het onderwerp waarna er ook per informatiebron aangegeven zal worden naar welke informatie specifiek gekeken wordt. Ten slotte zal er ingegaan worden op het betrouwbaar en valide houden van dit onderzoek.

3.1 Kwalitatief versus kwantitatief

Het is nodig om te weten vanuit welk oogpunt dit onderzoek is uitgevoerd om te kunnen begrijpen wat voor informatie er verzameld en verwerkt is. Er zijn twee typen onderzoek waartussen gekozen gaat worden: kwalitatief en kwantitatief. Vanuit de onderzoeksvraag: *“In hoeverre en waarom zijn Nederlandse politici bij het nemen van besluiten over het inzetten van Nederlandse militairen in het buitenland internationaal gericht?”* zal er naar beide typen onderzoek, met bijbehorende voor- en nadelen, gekeken worden om tot een keuze te komen.

Kwantitatief onderzoek heeft als belangrijk voordeel het onderzoeken van vele situaties waardoor er veel informatie beschikbaar is (Denzin en Lincoln, 1994). Door de hoeveelheid van de informatie is het mogelijk om wetmatigheden te ontdekken en uitspraken te generaliseren. De uitkomst van dit type onderzoek geeft een generaliseerbare verklaring waarmee ook soortgelijke situaties in de toekomst verklaard kunnen worden. Het nadeel van deze generaliseerbare uitspraken is dat dit type onderzoek niet diep ingaat op details. Hoewel er een interesse is in het individu zullen meningen die te veel afwijken van de standaard mening niet meegenomen worden in het resultaat omdat dit de wetmatigheid schaadt.

In kwalitatief onderzoek staat het individu centraal. Er is een interesse in de mening van de individu en om via deze mening de onderzochte situatie te begrijpen en te verklaren (Denzin en Lincoln, 1994). Vanwege de hoofdvraag is het nodig om de diepte in te gaan en meningen van respondenten via interviews te achterhalen. Hierdoor zal de hoeveelheid data, in het aantal respondenten, dalen maar de rijkheid, vanwege de persoonlijke meningen en belevenissen, stijgen. Het gevolg is dat de informatie zeer case gericht is en het doen van generaliseerbare uitspraken moeilijker is vanwege de case gebondenheid van de antwoorden (Stake, 1995). Door de verschillende voor- en nadelen kan er een afweging plaatsvinden voor het gebruikte type onderzoek.

Het kwalitatieve onderzoek type past het beste bij dit onderzoek. De onderzoeksvraag en het doel van deze scriptie vragen niet alleen om een beschrijving van de situatie maar ook om een verklaring ervan. In dit onderzoek is er specifiek gekeken naar cases die gaan over het inzetten van Nederlandse militairen. Door deze casuskeuze is een deel van de verzamelde informatie specifiek gericht op de inzet van militairen in de onderzochte cases. De meningen die uit de interviews naar voren zijn gekomen, zijn voor de analyse en voor het beantwoorden van de hoofdvraag gebruikt waardoor het moeilijk is om generaliseerbare uitspraken te doen. In deze scriptie gaat het om het individu en welke motivatie deze persoon heeft en omdat hier specifiek naar gevraagd is zullen wetmatigheden waarschijnlijk niet snel naar boven komen drijven. Het analyseren van de informatie is gebeurd door het gebruiken van kernbegrippen. Hoewel deze begrippen geoperationaliseerd zijn met behulp van theorie speelt ook de subjectiviteit van de onderzoeker een rol door het maken van een afweging wat wel en wat niet onder een bepaald begrip valt. Hierdoor is het mogelijk dat de analyse subjectiviteit kent. De conclusie zal echter met behulp van de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek sterkte behouden. Doordat alle stappen verantwoordt zijn is het mogelijk om de betrouwbaarheid en validiteit van de informatie en resultaten zo hoog mogelijk te houden.

3.2 Onderzoeksstrategie: casestudy

De onderzoeksstrategie die in dit onderzoek gebruikt is, is de multiple casestudy's of gevalsstudie. In deze strategie wordt er gebruikt gemaakt van cases. Het verschijnsel, de case, wordt in hun natuurlijke situatie onderzocht. Er zijn meestal verschillende actoren die in de case voorkomen. Er kan een keuze gemaakt worden hoeveel personen die betrokken zijn bij de case meegenomen worden in het onderzoek. De onderzoeker schetst geen beeld waarin de situatie plaatsvindt maar de onderzoeker verzamelt als buitenstaander informatie en heeft geen invloed op de case (Boeije, 2008).

De hoofdreden om voor deze strategie te kiezen komt voort uit de hoofdvraag en de doelstelling van dit onderzoek. Het doel is om erachter te komen welke factoren invloed hebben op de keuze van politici. Het gaat niet alleen om een beschrijving van de situatie maar om een verklaring van de situatie. Een casestudy biedt een rijke beschrijving van de onderzochte situatie en er wordt diep op die situatie ingegaan. Door deze diepgang is het mogelijk om van de onderzochte cases een goed beeld te krijgen en uitspraken te doen die geldend zijn voor die cases. Dit kan omdat de case in zijn geheel wordt onderzocht en bij zoveel mogelijk betrokkenen informatie wordt verzameld (Boeije, 2008).

3.3 Casusselectie

In dit onderzoek is er gekozen om door middel van de case study methode de hypothese te beantwoorden. In dit onderzoek zijn er twee cases met elkaar vergeleken. De eerste case is de missie naar Uruzgan, Afghanistan, de International Security Assistance Force (ISAF). De andere case zijn de maritieme antipiraterij operaties Somalië. Voordat deze cases geselecteerd waren heeft er op verschillende punten een vergelijking plaatsgevonden.

Het selecteren van de onderzochte cases is gedaan aan de hand van de hypothese. De hypothese luidt: "Bij het inzetten van Nederlandse militairen wordt er meer gedacht aan de internationale gevolgen en reacties dan aan nationale als de buitenlandse druk hoog is". Er is gebruik gemaakt van X, Z en Y factoren.

X: de buitenlandse druk. De hoogte van de druk kan een reden zijn om wel of niet deel te nemen aan de militaire missie. Omdat ieder besluit gevolgen heeft kan een verschil in druk een ander gevolg betekenen en dus ook een ander besluit. De buitenlandse druk wordt gemeten door het aantal verzoeken dat vanuit het buitenland of een internationale organisatie aan Nederland wordt gedaan. Er wordt ook gekeken naar de belangen van Nederland. Bij een grotere aanwezigheid van een Nederlands belang is het mogelijk dat er steun is voor een militaire missie zonder druk vanuit het buitenland of een internationale organisatie.

Z₁ : de oorsprong van de missie. Het is van belang om te weten hoe en waarom de missie tot stand is gekomen. De oorsprong van de missie kan een reden zijn voor Nederland om aan die missie mee te doen. Voor het goed kunnen vergelijken is het nodig dat de missies gelijksoortige oorsprongen hebben.

Z₂ : het doel van de missie. Missies verschillen vaak van doelen. Bij het nemen van een besluit wordt er vaak aandacht besteedt aan wat men met de missie wil bereiken. De doelen die een missie heeft, kan invloed hebben op de besluitvorming aangezien verschillende partijen bepaalde voorkeuren hebben ten aanzien van doelen die behaald moeten worden. Het is daarom noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de doelen zo dicht mogelijk bij elkaar in de buurt komen.

Z₃ : de periode wanneer deze missie heeft plaatsgevonden. Iedere tijdsperiode brengt verschillende (maatschappelijke) ontwikkelingen met zich mee. Politieke relaties tussen landen kunnen veranderen en hierdoor ook de mogelijkheid om wel of geen militaire missie te beginnen. De ontwikkelingen met betrekking tot de relaties tussen landen kunnen per tijdsperiode verschillen door een ander bestuur of regering van een land en de acties die dat land uitvoert. Om een goede afweging te kunnen maken moeten de missies in dezelfde periode plaats hebben gevonden.

Y: De uitkomst.

In het onderstaande schema is kort per punt genoemd hoe dit naar voren komt bij de missie (Nederlands instituut voor Militaire Historie, 2009 en 2010).

Missies Factoren	International Security Assistance Force (ISAF)	Kosovo Force (KFOR)	Maritieme antipiraterij operaties Somalië
X – buitenlandse druk	De buitenlandse druk was aanzienlijk hoog. Er kwamen verzoeken en Nederland heeft de missie verlengd. Er was heel veel contact met het buitenland.	De druk vanuit het buitenland was aanwezig maar tegelijkertijd was er ook vanuit Nederland een bereidheid om deel te nemen aan de missie.	In eerste instantie was de missie een gevolg van <i>Operation Freedom</i> . Vanwege de kosten van de kapingen en de veranderende context waarin de missie plaatsvond was er minder buitenlandse druk in vergelijking met de ISAF missie.
Z ₁ oorsprong	Als gevolg van de terroristische aanslagen van 9/11 ontstond de missie Enduring Freedom om de Taliban te verdrijven uit Afghanistan.	Kosovo verloor haar autonome status in 1989. De Servische president Milosevic creëerde vele slachtoffers door militaire missies in Kosovo uit te voeren.	Vanuit de missie Enduring Freedom ontstond het eerste gezamenlijke optreden tegen piraterij vanwege vermeende verbanden tussen de Somalische piraterij en het internationale terrorisme.
Z ₂ doel	In Afghanistan ontbrak het aan een leger en een politieapparaat. ISAF droeg bij aan de handhaving van de openbare orde door de Afghaanse autoriteiten en hielp hen met trainingen.	De aanvallen op Joegoslavië moesten een einde maken aan de militaire acties en de etnische zuiveringen door Joegoslavische leger- en politie-eenheden en ongeregelde	Het huidige doel van de missie is het verminderen van de piraterij en schepen te beschermen als deze langs Somalië varen.

		milities in Kosovo.	
Z ₃ periode	2002-2003 2004-heden Na aanwezigheid van internationaal terrorisme.	1999-2000 Voor de aanwezigheid van internationaal terrorisme.	2005-heden Na aanwezigheid van internationaal terrorisme.

De afweging

De drie missies die zijn meegenomen in de afweging vertonen elk overeenkomsten en verschillen. De ISAF en de maritieme missies hebben een aantal overeenkomsten. Beide missies zijn een gevolg van de *Operation Freedom* die de Verenigde Staten initieerden na de aanslagen van 9/11. Hoewel de doelen verschillen, in eerste instantie waren deze aan elkaar gelieerd, zijn er wel overeenkomsten. Het zijn beide missies tegen het internationale terrorisme en ter bescherming van enerzijds Afghaanse burgers en anderzijds de koopvaardij schepen van alle nationaliteiten. Vanwege de oorsprong komt ook de tijdsperiode overeen. Beide missie zijn in dezelfde politieke omgeving gestart.

De missie in Kosovo heeft een andere oorsprong dan de andere missies en een niet volledig vergelijkbaar doel. De omstandigheden die in Kosovo plaatsvonden waren niet aanwezig bij de andere missies. Omdat het doel van de missie veel meer gericht is op een tijdelijke actie en niet langdurig plaats heeft gevonden in deze vorm is de Kosovo missie minder goed vergelijkbaar met de ander twee missies.

Hoewel alle drie de missies vanuit internationale, Westerse, samenwerking zijn geïnitieerd en deze allemaal te maken hebben gehad met het beschermen van mensenlevens valt de Kosovo missie af. De vergelijking in dit onderzoek zal gemaakt worden tussen de ISAF missie en de Maritieme antipiraterij operaties in Somalië. De oorsprong en tijdsperiode hebben een grote invloed op de keuze om wel of niet aan een missie mee te doen. Deze komen bij de zojuist genoemde missies het meeste overeen.

Het verschil tussen de missies ligt aan de buitenlandse druk. Bij de ISAF missies was de buitenlandse druk hoger dan bij de maritieme missies. Hoewel er in eerste instantie ook bij deze missie naar de VS geluisterd werd is de nu huidige missie sinds 2008 in EU verband opgericht. Het niveau waar er een besluit wordt genomen is dichterbij Nederland komen te liggen. Tijdens de ISAF missie kwamen er

verzoeken vanuit de VS richting Nederland om in Afghanistan te blijven en heeft had de regering gehoor aan gegeven.

3.4 Onderzoekstechnieken

De technieken die in dit onderzoek gebruikt zijn om informatie mee te verzamelen zijn documenten en interviews. De informatie die voor de analyse gebruikt is stelt eisen aan de manier waarop deze verzameld is. Er zal eerst de reden voor het gebruik van deze bronnen beschreven worden en daarna hoe deze onderzoekstechnieken in elkaar zitten. Vervolgens wordt gekeken hoe de verzamelde data geanalyseerd wordt.

Vanuit de hoofdvraag is er rijke data nodig. Het gaat niet alleen om een mening maar ook om een verklaring van die mening. Hiervoor is er gekozen om informatie via documenten en interviews te verzamelen.

3.4.1 Documenten

Er zijn verschillende soorten documenten: schriftelijk, niet-schriftelijk en persoonlijke documenten. Dit is onder te verdelen in primair, door de onderzoeker zelf vergaard, en secundair, via een ander onderzoek, materiaal (Van Thiel, 2007). Bij de analyse zullen alleen schriftelijke documenten gebruikt worden. De reden voor het gebruik van documenten heeft te maken met de grote hoeveelheid materiaal die beschikbaar is. De mogelijkheid om zonder tussenkomst van derden toegang te krijgen tot het materiaal geeft een zelfstandigheid aan de onderzoeker en de onderzoeker wordt niet gehinderd door slechts de documenten te ontvangen die toegespeeld worden. Het nadeel heeft te maken met de arbeidsintensieve en tijdrovende taak van het analyseren van de documenten. Voor deze analyse is het nodig om een systematische manier van werken te hebben en duidelijk maken hoe een document onderzocht wordt en welke informatie eruit wordt gehaald.

Inhoudsanalyse, secundaire analyse en meta-analyse zijn de drie manieren om de documenten te analyseren (Van Thiel, 2007). De inhoudsanalyse richt zich op de inhoud van de documenten en er wordt gekeken naar de boodschap die het document overbrengt. Deze analyse kan gebruikt worden voor het vaststellen van feiten en opvattingen enerzijds en het reconstrueren van argumenten anderzijds. Als tweede mogelijk wordt er bij de secundaire analyse materiaal uit een ander onderzoek gebruikt om deze mee te nemen in een eigen analyse. De meta-analyse gebruikt meerdere onderzoeken om gegevens uit te halen en is een verbreding van de secundaire analyse.

Omdat de verzamelde data voortkomt uit primaire schriftelijke bronnen en deze bronnen geen onderzoeken zijn, is de gebruikte manier de inhoudsanalyse (Van Thiel, 2007). Omdat het gaat om

het bekijken van tekst en hier vervolgens een waarde aan te geven past deze methode bij de gebruikte documenten. Er zijn verschillende methoden om waarde aan stukken informatie te geven. Er bestaat open coderen waarbij ieder gegeven een code krijgt zonder van tevoren een idee te hebben over de codes. Axiaal coderen zoekt naar een betekenis van een bepaald begrip. Deze betekenis is afgeleid vanuit de informatie. Selectief coderen houdt in dat er van tevoren een lijst is opgesteld met kernbegrippen waarmee er naar de informatie wordt gekeken. Er kunnen nieuwe begrippen bijkomen als vanuit de informatie blijkt dat er iets vergeten is wat wel nodig is voor het onderzoek (Boeije, 2008). De documenten worden geanalyseerd door verschillende delen van een tekst verschillende codes te geven (Bijlage 2). Deze codes zijn gebaseerd op de operationalisatie van de kernbegrippen. Omdat deze codes van tevoren zijn opgesteld aan de hand van theorie zal er selectief gecodeerd worden. Bij het toetsen van hypothesen is het selectief coderen de handigste manier omdat de codes de kernbegrippen zijn die vanuit de theorie gevormd zijn en niet vanuit een eigen gedachtegang.

3.4.2 Interviews

In casestudyonderzoek is het gebruik van een interview veel voorkomend. Het voordeel van een interview is dat er veel informatie op een flexibele manier kan worden verzameld. Tijdens het afnemen van een interview is het mogelijk om aanvullende vragen te stellen. Deze aanvullende vragen zorgen voor een verdieping van de informatie maar creëert ook een probleem voor de betrouwbaarheid omdat ieder interview uiteindelijk anders loopt. Zoals bij de documenten ook het geval is kost het afnemen van interview veel tijd en is het arbeidsintensief om alle interviews te analyseren. De documentenanalyse is voornamelijk beschrijvend van aard. Door het afnemen van interviews is het mogelijk om deze beschrijving te verklaren of onderbouwen (Van Thiel, 2007). De interviews zullen aanvullende informatie geven doordat er een mogelijkheid is om door te vragen en er een verklaring kan worden gegeven waarom er een bepaald argument voor het wel of niet uitzenden van Nederlandse militairen wordt aangehaald.

Net zoals er verschillende soorten documenten zijn is dit ook het geval bij interviews. Er zijn drie typen interviews: gestructureerde interviews, semigestructureerde interviews en ongestructureerde interviews (Punch, 2005). Bij een gestructureerd interview wordt aan de respondent van tevoren opgestelde vragen behandeld. De onderzoeker stuurt de respondent hiermee een bepaalde richting op en er is dan ook weinig variatie voor eigen vragen en antwoorden. Bij de semigestructureerde interviews heeft de onderzoeker wel een aantal topics opgesteld en voert aan de hand van deze topics een gesprek (Bijlage 1). De vragen die uit deze topics komen zijn bij deductief onderzoek vaak

gebaseerd op theorie (Van Thiel, 2007). Bij de ongestructureerde interviews heeft de onderzoeker een openingsvraag of thema en is de onderzoeker behalve de inhoud ook geïnteresseerd in de cultuur en de taal van de respondent. In dit type interview stuurt de respondent het gesprek.

In dit onderzoek zijn er semigestructureerde en gesloten interviews afgenomen. Semigestructureerde interviews passen bij het doen van deductief onderzoek. Vanuit de theorie zijn er begrippen en topics afgeleid die in de interviews bevraagd zijn. Door middel van de semigestructureerde interviews wordt er informatie verzameld welke antwoord kan geven op de hoofdvraag.

Naast de semigestructureerde interviews is er ook een gestructureerd interview afgenomen. Vanwege pragmatische redenen was het niet mogelijk om dat interview mondeling af te nemen. Een gestructureerd interview is goed te gebruiken als er veel worden afgenomen. Van te voren opgestelde vragen zijn echter niet schikkend om door te vragen. Hierdoor neemt de diepgang en rijkheid van de informatie af. Omdat er in dit onderzoek slechts eenmaal voor dit soort interview gekozen is zal de complete rijkheid van de informatie niet afnemen maar is het wel een punt ter behoeve van de validiteit.

De analyse van de interviews heeft op dezelfde manier plaatsgevonden als de analyse van de documenten; de inhoudsanalyse is dus ook hier gebruikt. De documenten worden geanalyseerd door verschillende delen van een tekst verschillende codes te geven (Bijlage 2). Deze codes zijn gebaseerd op de operationalisatie van de kernbegrippen. Omdat deze codes van te voren zijn vastgelegd met behulp van theorie zal er selectief gecodeerd worden. Bij het toetsen van hypothesen is het selectief coderen de handigste manier omdat de codes veelal de kernbegrippen zijn die vanuit de theorie gevormd zijn en niet vanuit een eigen gedachtegang.

3.5 Respondenten en documenten selectie

3.5.1 Documenten

Een deel van de informatie voor het beantwoorden van de hypothese is gehaald uit Kamerdebatten. Er is alleen gekeken naar de debatten en niet naar de andere documenten of verslagen die geen debatten zijn. Deze documenten geven een inzicht in de gebruikte argumentatie. Vanuit deze debatten is het mogelijk om zicht te krijgen op de argumenten die aangehaald worden. Er is wel een onderscheid gemaakt tussen debatten die gaan over de ISAF missie en de maritieme missie in Somalië. Doordat er een onderscheid gemaakt is, is het mogelijk om een vergelijking te maken tussen de cases. In de Kamerdebatten zijn de Kamerleden aan het woord en dat sluit daarom goed aan op

de interviews met deze personen. Bij de ISAF missie zijn er drie debatten bekeken en er is één debat bekeken voor de missie in Somalië.

3.5.2 Respondenten

Het grootste gedeelte van de informatie is voortgekomen uit de gehouden interviews met Tweede Kamerleden. De respondenten zijn geselecteerd op basis van hun functie en beleidsterrein. Hoewel er ook andere personen geïnterviewd konden worden is hier niet voor gekozen. Ten aanzien van de hoofdvraag en de gekozen cases staan deze respondenten centraal. De Kamerleden maken uiteindelijk de beslissing om wel of geen steun te verlenen aan het uitzenden van Nederlandse militairen. De Kamerleden die benaderd en geïnterviewd zijn, zijn allemaal woordvoerder op defensie of op buitenlandse zaken. Er is geselecteerd op deze personen omdat het uitzenden van militairen veel te maken heeft met die twee beleidsterreinen. Natuurlijk zijn er wel pragmatische redenen waardoor het niet mogelijk is om alle gewenste Kamerleden te interviewen. Vanwege de drukke agenda's van Tweede Kamerleden is het niet gelukt om alle respondenten die aangeschreven zijn ook daadwerkelijk te interviewen.

In totaal zijn er negen Kamerleden geïnterviewd die voldoen aan de criteria. De Kamerleden komen uit acht verschillende politieke partijen. Er is dus één partij waarbij er twee respondenten zijn geïnterviewd maar er zijn ook politieke partijen waarvan geen informatie via interviews is verzameld.

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

In deze paragraaf zal er eerst worden ingegaan op de betrouwbaarheid en validiteit in het algemeen. Daarna zal er specifiek naar de betrouwbaarheid en validiteit van de casestudy, documenten en interviews gekeken worden omdat dit de methoden zijn waarmee het onderzoek is uitgevoerd.

De betrouwbaarheid van het onderzoek heeft te maken met de beïnvloeding van de waarnemingen die ontstaan door toevallige of onsystematische fouten (Boeije, 2008). De betrouwbaarheid heeft te maken met de methoden waarop er informatie verzameld is en hoe precies deze methoden zijn waarbij ook de herhaalbaarheid een rol speelt (Boeije, 2008) (Van Thiel, 2007). Als er op een betrouwbare manier informatie is verzameld dan zal hetzelfde onderzoek onder dezelfde omstandigheden gelijke uitkomsten moeten geven. Deze systematische fouten zijn tegengegaan door gebruik te maken van een topiclijst en codeboom door het proces zoveel mogelijk gestandaardiseerd te laten verlopen.

Validiteit heeft te maken de beïnvloeding van het onderzoek door systematische fouten (Boeije, 2008). Als er in het onderzoek is gemeten wat er gemeten moest worden dan is een onderzoek valide. Wel zijn er effecten op de interne validiteit als niet alle mogelijke respondenten mee willen

werken. De interpretatie van de gegevens door de onderzoeker heeft ook te maken met de validiteit omdat deze een de antwoorden in een bepaalde richting kan duwen. Door het beschrijven van de manier waarop er geanalyseerd is kan dit de validiteit vergroten. Externe validiteit gaat over de generaliseerbaarheid en in welke mate het antwoord uit de scriptie geldt voor alle gevallen en niet alleen voor de cases (Van Thiel, 2007).

Validiteit is ook een factor bij de interviews en documenten. Er is een richtlijn voor de informatie die gebruikt wordt in een onderzoek. In dit onderzoek worden interviews afgenomen. De respondenten zijn gekozen op basis van hun beleidsterrein en hebben een publieke functie. Dit heeft gevolgen voor de validiteit van de informatie (Thiel, 2007). Door het beleidsterrein kan er mogelijk een bepaalde visie op beleid zijn. Dit kan als effect hebben dat een bepaalde respondent wel met een antwoord komt maar dit mogelijk niet overeenkomt met wat politici, woordvoerders, van andere beleidsterreinen denken. Het kan ook zijn dat, vanwege de publieke functie, er sociaal wenselijke antwoorden geven worden. Dit zijn antwoorden die wel gebruikt kunnen worden maar niet valide zijn omdat het niet de echte mening is van de respondent. Omdat niet van iedere politieke partij een politicus is geïnterviewd bestaat de conclusie ook niet uit alle mogelijke visies. Hierdoor is het moeilijker om tot een generaliseerbaar antwoord te komen. Als blijkt dat er verschillende respondenten van verschillende partijen dezelfde antwoorden geven kan dit wel het beeld versterken.

Daarnaast stelt een goed interview ook eisen aan de afnemer. Als deze niet op de hoogte is van het onderwerp van het interview kan er een validiteitsprobleem ontstaan waardoor er wel informatie is maar dit niet gebruikt kan worden voor het onderzoek en er hierdoor dus minder informatie beschikbaar is voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Het niveau van de afnemer van het interview heeft ook een invloed op de waarde van de informatie. De vragen die gesteld zijn en de gegeven informatie kan slechts 'basic' zijn waardoor er uiteindelijk niet een diepgaande analyse kan plaatsvinden.

Hoewel een aantal van deze punten buiten de macht van de onderzoeker liggen is het wel nodig om dit in het achterhoofd te houden bij het lezen en bij het op waarde schatten van de analyse en de conclusie.

4 Analyse

In de vorige hoofdstukken is er ingegaan op de theoretische en methodologische vragen van de scriptie. In dit hoofdstuk zullen de empirische resultaten van de analyse naar voren komen. De analyse zal via de topics uit de codeboom plaatsvinden waarbij ieder topic beantwoordt is. Deze beschrijving zal niet gedaan worden per respondent of document maar in het geheel. Per topic zal er een antwoord gegeven worden waarbij extreme of afwijkende gevallen zijn toegelicht. Voordat er specifiek naar de cases gekeken wordt, zal er eerst een algemene beschrijving van de topics zijn zonder dit te koppelen aan een case. Dit zal een indruk geven hoe er in het algemeen wordt omgegaan met deze topics bij het nemen van een besluit over het inzetten van Nederlandse militairen. Na het algemene gedeelte zal er in de analyse specifiek gekeken worden naar de beide cases, de International Security Assistance Force (ISAF) en de maritieme antipiraterij operaties in Somalië. Dit zal ervoor zorgen dat er naast een algemeen beeld ook een specifiek beeld gegeven wordt van hoe de factoren een rol spelen bij de cases.

4.1 Nationale factoren die invloed kunnen hebben op het besluit

In deze paragraaf gaat het om de nationale factoren. Er zal begonnen worden met de politieke partij met daaronder de achterban en leden, de partijstandpunten en de beslissingselementen. Hierna wordt de bevolking met daaronder de publieke opinie en de verkiezingen behandeld. De paragraaf zal eindigen met de richting van de andere politieke partijen en het Nederlandse belang.

4.1.1 Politieke partij

- Achterban en leden

Bijna alle respondenten hebben te maken met een achterban, behalve één respondent (R2) waarbij de partij geen leden heeft. Uit de overige respondenten, hoewel niet allen op dit onderwerp een antwoord hebben gegeven, blijkt dat de achterban invloed kan uitoefenen op het te nemen besluit van het Kamerlid (R 5,7,8,9). Uit deze gevallen blijkt dat de geluiden uit de achterban wel moeten worden meegenomen bij het nemen van een besluit maar die geluiden moeten niet doorslaggevend zijn. Het gaat erom dat de partijachterban en leden vanaf het begin af aan moeten worden meegenomen in het besluitvormingsproces en dat het de taak van de politicus is om te verantwoorden waarom welke keuze genomen is (R 5,7,8,9). De leden kunnen wel helpen door met kritische punten naar voren te komen waar de politicus zelf niet aan toegekomen is of gewoon vergeten is (R7).

Toch blijkt dat het per partijachterban scheelt hoe er gedacht wordt over een onderwerp. *“Het is een positieve visie op de NAVO over het algemeen. De NAVO wordt als hoeksteen van het veiligheidsbeleid gezien”* (R5). Zoals de respondent verwoordde speelt in de achterban van die politieke partij dat veiligheid een zeer belangrijk thema is. Omdat door de achterban de NAVO wordt gezien als een organisatie die de veiligheid waarborgt is er een positieve visie op de NAVO. In een andere partij (R9) blijkt dat de achterban geheel anders denkt over bepaalde voorstellen en de NAVO in het algemeen. Een bepaalde visie heeft dan ook weer te maken met de partijstandpunten en de partijfilosofische achtergrond. Komt er op een partijbijeenkomst naar voren dat de achterban lijnrecht tegenover de fractie staat dan moet je als fractie wel sterk in je schoenen staan en met goede argumenten komen om het besluit van de fractie te verdedigen (R8).

Het gaat om het overhalen van leden door middel van argumentatie, het is tenslotte politiek. Als afgevaardigde van de partij wordt er wel veel aandacht gehecht aan de mening van de leden maar als het uiteindelijke besluit moet worden genomen dan is het de fractie die beslist (R7). Het gaat om het nemen van de eigen verantwoordelijkheid en daarom moet de politicus zelf achter het besluit staan. *“Ja, het kan komen tot een besluit waarin iemand de knoop moet doorhakken. En dan is het wel aan ons als Tweede Kamerfractie om dat te doen”* (R7). Als er een beslissing genomen moet worden dan is dit uiteindelijk een keuze van de fractie en die kan geheel tegenover de mening van de achterban staan.

- Partijstandpunten

Partijstandpunten zijn verschillend per partijfilosofische achtergrond maar blijken wel een grote rol te spelen in het denken over het wel of niet steunen van een missie (R1,2,3,4,5,6,7,8,9). Een Kamerlid is een afgevaardigde van zijn of haar partij. Vanwege die reden wordt er bij besluiten stil gestaan bij welke waarden de partij heeft. Dit komt ook weer terug in de redenen waarom er wel of geen steun aan een missie wordt gegeven. Naast filosofische redenen spelen ook de verkiezingsprogramma's een rol en worden als leidraad aangeschreven. Het Kamerlid probeert om zoveel mogelijk punten van dat verkiezingsprogramma te behalen (R4,5,6,8,9). Als er in het programma specifiek iets staat over een militaire missie dan wordt hieraan gehouden, meestal ontbreekt dit specifieke echter en zijn er bepaalde ideologische waarden die belangrijk gevonden worden en die dus invloed hebben op het besluit.

- Beslissingselementen

Sommige Kamerleden geven aan dat er in de partij een aantal punten zijn waarop een beslissing gebaseerd wordt (R1,R3,R4). Hoewel de elementen verschillende namen krijgen zijn de belangrijkste

de grondslag van de missie waarin het gaat over de afspraken die er zijn binnen de NAVO en daar bij de aanwezige verdragen. Op grond van welke redenen er een verzoek komt aan Nederland om aan een missie deel te nemen en de legitimiteit van die reden zijn bij dit element belangrijk (R1,R3,R4). Een tweede beslissingselement gaat over de resultaten die met een missie geboekt kunnen worden. Hoe effectief is de missie en kan er een verschil gemaakt worden met de Nederlandse inzet (R1,R3,R4). Hierbij wordt er ook gekeken naar de Nederlandse belangen en wat Nederland heeft aan de resultaten (R4). Het derde element gaat over de capaciteit (R1,R3,R4). Nederland is een klein land en kan niet aan elke missie militair meedoen (R4). Er moet gekeken worden hoeveel militairen en materieel deel kunnen nemen en in hoeverre dit aantal in staat zal zijn om de afgesproken doelen en resultaten te behalen (R1). Het is echter niet nodig om beslissingelementen te hebben bij een keuze. Een andere mogelijkheid is om geen formele punten te hebben maar continu politieke keuzes te maken en ervoor te zorgen dat de keuze die genomen wordt steeds de meest gunstige keuze is (R8).

4.1.2 Bevolking

“...en de Kamer gaat daarover debatteren en die geeft zijn of haar mening. En eh daarmee is in principe de goedkeuring vanuit het volk via de directe democratie of nee via de indirecte democratie natuurlijk” (R2). Een duidelijk citaat waarin naar voren komt dat er in Nederland een indirecte democratie is en de keuzes die gemaakt worden in de Tweede Kamer dus ook een goedkeuring krijgen vanuit de bevolking omdat er door hen op de politici die de keuze maken gestemd is.

- Publieke opinie

Nederland is een indirecte democratie en kent bijna geen referenda (R2). De publieke opinie is belangrijk maar hoeft zeker niet gevolgd te worden. Als er een beslissing komt dan is er wel aandacht voor de mening van het volk maar deze zal niet de doorslag geven (R1,2,3,4,5,6,7,8,9). Het is lastig om een goede uitgebalanceerde keuze te maken omdat er veel feiten zijn die boven de tafel moeten komen (R8). Het gaat om een zorgvuldige keuze en om de toekomst van Nederland. Het lage gehalte van populisme in de politieke partijen houdt dan ook in dat de mening van de burger niet zomaar overgenomen kan worden (R7,R8).

De politieke partij die het hard schreeuwt heeft meestal de meeste aanhang in de publieke opinie maar vele partijen willen zorgvuldig een afweging maken en zijn niet in staat, en willen ook niet, weken voor het moment dat er in de Tweede Kamer gestemd moet worden via de media het volk proberen te beïnvloeden (R5,7,8). Het gaat om het uitleggen van de genomen keuze aan het volk en dat het enige wat er gedaan kan en moet worden (R4,R8,R9). *“Dan moeten we ook beseffen dat als*

we dat een paar keer doen dat de Amerikanen dan ook minder snel bereidt zullen zijn om iets voor ons te doen. Die afweging maakt publieke opinie minder snel” (R8). Hieruit wordt de suggestie gewekt dat de gemiddelde Nederlandse burger vaak snel en oppervlakkig een mening heeft en een besluit maakt terwijl er vaak gevolgen zijn die niet snel te zien zijn maar wel door kunnen werken in de toekomst. Een Tweede Kamerlid heeft hier meer inzicht in, in de complexiteit die een beslissing met zich mee brengt, dan de gemiddelde burger blijkt volgens de respondent.

- Verkiezingen

Verkiezingen spelen geen grote rol als het gaat om militaire uitzendingen. Zulke politiek gevoelige onderwerpen worden wel het liefst vermeden vlak voor een verkiezing maar dat is niet altijd mogelijk (R7,8). Als blijkt dat de achterban een andere mening heeft dan de fractie en deze mening blijft verschillen kan er bij een volgende verkiezing op een andere partij worden gestemd (R2,R5). Dit is echter geen breekpunt omdat er altijd punten zijn in een partij waar je het als lid of stemmer niet mee eens bent (R5,R8). Het gaat over het groter geheel van alle partijstandpunten en er heerst geen stress als de publieke opinie afwijkend is van de keuze die een fractie in de Kamer maakt (R5,R8).

Net als bij de vorige punten gaat het om het uitleggen aan de bevolking waarom een bepaalde keuze gemaakt is en om daarbij zoveel mogelijk steun uit de bevolking proberen te krijgen (R4,R5,R7,R8,R9). De meeste partijen vinden een beslissing die gaat over leven en dood te belangrijk om door aankomende verkiezingen af te laten wijken van de oorspronkelijke mening (R1,2,3,5,7,8,9). Daarbij komt dat *“Op het moment dat men weer kan stemmen is die missie allang afgelopen”* (R2) en dit dus ook alweer vergeten is en waarschijnlijk geen invloed zal hebben op een volgende verkiezing.

4.1.3 Andere politieke partijen

Het aantal zetels dat een partij heeft, zorgt niet voor een bepaalde macht. Iedere partij heeft een eigen visie en niemand laat zich intimideren (R5). Bij het nemen van een besluit kan je daarom ook niet afhankelijk zijn van andere partijen (R1). Het is een beslissing die de partij zelfstandig neemt en pas bij het stemmen is te zien welke partijen waarop stemmen. Wel kan het voorkomen dat er een bepaalde vriendjespolitiek is waardoor partijen elkaar helpen en dus samen gaan stemmen (R5). Dit zal echter alleen gebeuren als inhoudelijk de twee fracties elkaar kruisen en er, binnen de fractie, geen bezwaar is voor het ene of het andere besluit.

4.1.4 Nederlandse, economische, belangen

Als volksvertegenwoordiger vertegenwoordigt men het Nederlandse volk en dus het Nederlandse belang (R8). Bij het nemen van een besluit wordt altijd gekeken wat de directe en indirecte Nederlandse belangen zijn (R4). Het is niet altijd dat er een direct economisch belang voor Nederland hoeft te zijn omdat er ook partijfilosofische idealen zijn (R3,R5,R7,R8,R9). Ontwikkelingshulp en internationale solidariteit wordt belangrijk gevonden en leveren Nederland niet altijd een economisch voordeel op. De veranderende wereld heeft Nederland in een andere daglicht geplaatst en de internationale samenwerking is de afgelopen decennia enorm gegroeid (R7). Nederlandse, nationale, belangen zijn daarom vaak verweven met internationale belangen (R4,R8,R9). Als er een duidelijk verschil is tussen de twee soorten belangen dan zal er wel gekozen worden voor het nationale belang maar het komt door de verwevenheid niet vaak voor dat er een duidelijk verschil is tussen een nationaal en internationaal belang (R8).

4.2 Internationale factoren die invloed kunnen hebben op het besluit

De NAVO heeft regels, kan een verzoek sturen en druk uitoefenen op Nederland. In deze paragraaf zal de NAVO eerst behandeld worden en daarna de Verenigde Staten. Het laatste onderwerp is de internationale gemeenschap en de Nederlandse internationale reputatie.

4.2.1 NAVO

- Partnerschap en werking van de NAVO

Nederland is een NAVO-partner en heeft hierdoor verplichtingen ten aanzien van de NAVO (R4,5,6,7,8,9). Als gevolg hiervan is het niet mogelijk om je afzijdig te houden en steeds een eigen weg te kiezen als het gaat over de missies. Hoewel het wel voor kan komen dat, vanwege de ideeën van de NAVO, die tegengesteld zijn aan de belangen van de politieke partijen er niet mee wordt gedaan met een NAVO-missie (R4,R7,R8,R9). Echter blijkt dat een aantal partijen op dezelfde lijn zitten als de NAVO en voor hen speelt de NAVO een belangrijke rol als het gaat over mondiale veiligheid (R2,R5,R8). Wat naast de veiligheid belangrijk is, is het feit dat er een regel is die stelt dat *“one for all and all for one”* (R9) opgaat. Als er één lid van de NAVO wordt aangevallen dan is het een aanval op alle leden en zal ieder lid dus ook helpen om die tegen te gaan. Ook na 9/11 was het een regel dat je als lidstaat de Verenigde Staten hielp met de missie in Afghanistan, als gevolg van het artikel 5 (citaat R9) van het NAVO lidmaatschap (R8,R9). Als lid van de NAVO heb je een bepaalde verantwoordelijkheid en bij voorkeur wordt er recht gedaan aan het lidmaatschap (R7,R8,R9).

Toch is het niet zo dat een land als Nederland perse mee moet doen met een missie. Het is mogelijk om als land invloed uit te oefenen op wat voor missie er vanuit de NAVO gestart zal worden (R8). De NAVO vergadert en besluit bij consensus en voor parlementsleden zorgt dit voor een bepaalde macht omdat zij de minister van Defensie kunnen laten bepalen wat hij of zij zal moeten zeggen (R8). De minister moet aan de Kamer verantwoording afleggen en de minister moet wel de Kamer achter zich hebben als hij of zij een besluit neemt binnen de NAVO. Als één lidstaat tijdens de ministeriele raad, waarin alle ministers van Defensie van de lidstaten zitten, het niet eens met het besluit dan gaat het in zijn geheel niet door (R8). Hierdoor is het mogelijk om als nationale parlementsleden invloed te hebben op het politieke spel binnen de NAVO waar dus alleen de ministers van Defensie een plaats hebben (R8).

- Een verzoek van de NAVO, de uitgeoefende druk van de NAVO en de daarbij horende organisatieprincipes en afspraken

Voordat Nederland militairen naar een land stuurt komt er altijd een verzoek vanuit een internationale organisatie zoals de NAVO (R2). Nadat er een verzoek is gekomen zal er een artikel 100-brief vanuit de regering naar de Tweede Kamer gezonden worden waarin het verzoek en de manier waarop dat verzoek voor Nederland is ingevuld staat (R2,R9). Na het ontvangen van die brief beslissen de Kamerleden of zij wel of geen steun willen verlenen. In eerste instantie speelt er geen druk omdat er afspraken zijn binnen de NAVO dat je elkaar helpt (R4, R8). Bij een verzoek vanuit de NAVO is het daarom logisch om hier in mee te gaan omdat het afspraken zijn waar de lidstaat mee in heeft gestemd (R4). Wel kan het voorkomen dat er veel lidstaten wel deelnemen en Nederland nog geen beslissing heeft gemaakt. Dat komt er wel een bepaalde druk om toch deel te nemen aan de missie (R4,R7,R9). De NAVO wordt veelal gezien als een organisatie die zorgt voor de mondiale veiligheid en voor de veiligheid van Nederland en wordt daarom als belangrijk gezien (R4,R5,R8). De Nederlandse veiligheid ligt mede in de handen van de NAVO lidstaten en daarom moet je rekening houden met de meningen van die andere lidstaten (R8).

De verzoeken die vanuit de NAVO aan Nederland gericht worden, dienen zorgvuldig afgewogen te worden. Dat het verzoek vanuit de NAVO komt moet worden meegenomen bij het nemen van een besluit maar dat mag niet een doorslaggevende reden zijn om deel te nemen aan een NAVO missie. De mogelijk druk of de meningsvorming van lidstaten over Nederland mogen nooit de doorslag geven om deel te nemen aan een missie (R3,R4,R5,R7,R8,R9).

De mate waarin de NAVO een grote of kleinere rol speelt bij het nemen van een besluit scheelt per respondent en de visie die deze respondent heeft over de NAVO. De NAVO wordt gezien als een

veiligheidsorganisatie die belangrijk is voor de veiligheid van de Nederlandse staatsburgers, niet alleen in Nederland maar ook in het buitenland, en voor de algehele mondiale veiligheid (R4,R5,R6,R7,R8,R9). Daarnaast is er ook een visie van de NAVO die de organisatie niet zozeer ziet als een beschermer van de mondiale veiligheid maar als een 'oorlogsorganisatie' (R3). De NAVO is opgericht tijdens de Koude Oorlog en volgens R3 is de visie van de NAVO achterhaald. *"...de NAVO zichzelf overbodig zal maken ... want wij zijn er zeer op tegen dat er vanuit het Westen een soort oorlogsorganisatie is die allerlei missies gaat doen in de hele wereld om zogenaamd de vrede te bewerkstelligen zoals in Irak en Afghanistan"* (R3). Deze visie wordt niet met andere respondenten gedeeld.

4.2.2 Verenigde Naties

Hoewel er vanuit de Verenigde Naties ook verzoeken aan Nederland worden gericht en dit wel in de interviews is aangedragen, gingen de meeste respondenten meteen over op de NAVO en is er geen antwoord voor dit topic beschikbaar.

4.2.3 Verenigde Staten

- Een verzoek van de Verenigde Staten en de druk vanuit de Verenigde Staten

Het is mogelijk dat er vanuit de Verenigde Staten een verzoek aan Nederland gedaan wordt. De meeste respondenten zien het als een verzoek vanuit het land (R1,R3,R4,R5,R6,R8) en één respondent ziet een verzoek vanuit de VS als een verzoek vanuit de NAVO (R7). Echter komt dit verzoek dan via de VS omdat zij een grote rol hebben binnen de NAVO. Dat het verzoek vanuit de VS komt heeft een grote waarde en moet serieus overwogen worden. Toch is het niet zo dat er geen 'nee' op het verzoek geantwoord kan worden of dat de VS bepalen (R1,R3,R4,R5,R8). Wel speelt de relatie tussen Nederland en de VS voor de ene respondent meer dan de andere respondent een rol (R1,R3,R4,R8). Dit komt terug in de druk die er, mede daardoor, door de VS op Nederland kan worden uitgeoefend.

De druk die de VS kan uitoefenen wordt door één respondent gezien als zeer groot en als een druk waaronder Nederland zwicht (R1). *"Nouja. Forceren, het bijna opleggen. De Verenigde Staten hebben erg veel te zeggen en wij hebben dus ook geluisterd"* (R1). Een andere respondent ziet ook een grote druk vanuit de VS en vindt dat Nederland teveel toegeeft aan die druk en slecht meegaat in het verzoek omdat het 'vriendjes' wil blijven met de VS en steeds buigt voor die druk (R3).

- De relatie met de Verenigde Staten, als partnerland, en de belangen van de Verenigde Staten

Wat bij het behandelen van een verzoek van de VS meegenomen wordt, is de relatie die Nederland heeft met de VS (R4,R8). Het land is een belangrijke handelspartner voor Nederland en een goede bondgenoot (R4). Toch zijn de belangen en de bedoelingen die de VS hebben met het verzoek belangrijk omdat deze wel legitiem en realistisch moeten zijn (R1,R4,R5,R8). De belangen die de VS heeft kunnen echter wel gelijk zijn aan de belangen van een nationale politieke partij (R8). Het hoeft niet zo te zijn dat de methode hoe de VS de missie aanpakt altijd de voorkeur geniet maar de VS beschermt de waarden die ook voor sommige partijen belangrijk zijn (R8).

Het argument dat er op een verzoek van de VS ingegaan wordt om het land te vriend te houden heeft zowel voor- als tegenstanders. De tegenstanders (R4,R5,R8) zijn het er niet mee eens en dat een verzoek puur ingewilligd wordt om vriendjes te blijven is “...vaak zo’n naïef beeld” (R4). Er zijn ook voorstanders die het inwilligen van een verzoek uit de VS alleen maar zien om ‘vriendjes’ te blijven en dat Nederland altijd onder de druk zwicht (R1,R3).

4.2.4 De internationale gemeenschap, de internationale reputatie en de afhankelijkheid van Nederland

De mate van internationalisering in de wereld neemt toe. Nederland is steeds meer afhankelijk van andere landen (R7). Nederland is onderdeel van de internationale gemeenschap en met de open economie is het land afhankelijk van allemaal andere landen die ieder weer eigen belangen hebben (R8). Het is daarom niet verstanding om tegen de rest van de wereld te zijn omdat wij juist zo afhankelijk zijn van de rest van de wereld (R8). Het is belangrijk om te kijken wat er gebeurt in de internationale gemeenschap en dit moet meegenomen worden bij besluiten (R4). Wel moet er rekening gehouden worden dat Nederland niet alles kan. Soms lijkt het alsof Nederland te veel als ‘vol’ aangezien wil worden (R5) en Nederland kan slechts naar vermogen bijdragen (R4).

Het is belangrijk om mee te nemen wat de internationale gemeenschap doet (R4,R5,R7,R8). Toch mag dit niet leidend worden bij het nemen van een besluit (R5,R7,R8,R9). De mening van de internationale gemeenschap is niet de mening die de politicus over moet nemen en op basis van die mening een beslissing te nemen. De internationale reputatie mag nooit leidend zijn (R5,R6,R7,R8). Dit is een zwakker argument en de reputatie van Nederland moet geen zelfstandig argument zijn (R5).

4.3 Persoonlijke factoren die invloed kunnen hebben op een besluit

Naast de nationale en internationale factoren kunnen ook persoonlijke factoren een rol spelen. In deze paragraaf zal eerst ingegaan worden op de eigen mening en de eigen verantwoordelijkheid van het

Kamerlid. Vervolgens wordt er nog kort gekeken naar het mogelijke strategisch stemmen dat kan plaatsvinden.

- Eigen mening, eigen verantwoordelijkheid en fractiediscipline

Naast de nationale en internationale factoren die de uiteindelijke keuze van het Kamerlid beïnvloeden moet er goed stil gestaan worden bij de keuze. Het stemmen over het uitzenden van Nederlandse militairen is de zwaarste beslissing die een Tweede Kamerlid kan nemen (R1,R3,R7,R8,R9). Het is een beslissing die gaat over leven of dood (R3,R7,R9) en als er Nederlandse militairen komen te overlijden dan moet het Kamerlid ook in staat zijn om dat tegen die ouders te zeggen (R9). Het is daarom een keuze waarbij het nodig is om er de volle 100% achter te staan (R9).

Er zijn vele invloeden van buitenaf zoals achterban, verzoeken en druk van internationale organisaties, of van de VS, maar als Kamerlid ben je zelf verantwoordelijk voor de keuze en helemaal als het gaat om het uitzenden van militairen (R5,R7,R8,R9). Vanwege de zwaarte van de beslissing zullen nationale en internationale factoren altijd onderschikt blijven aan het eigen verantwoordelijkheidsgevoel maar dat wil niet zeggen dat die factoren geen rol spelen (R7). *“En ik kan het niet verantwoorden om tegen ouders dan te zeggen ... u zoon of dochter is gesneuveld, dat vinden we heel erg, maar we moesten economische belangen veiligstellen”* (R9). Zoals dit citaat stelt draagt het Kamerlid de verantwoordelijkheid voor eventuele slachtoffers aan Nederlandse zijde. Als de ouders van de gesneuvelden niet recht in de ogen aangekeken kunnen worden omdat de uitzending vanwege redenen was waar het Kamerlid niet volledig achterstond hoort de uitzending niet plaatsgevonden te hebben (R9).

Het besluiten over het wel of niet voor een missie stemmen gebeurt altijd in de fractie en dit wordt niet beslist door de woordvoerder (R1,R3,R4,R5,R6,R7,R8,R9). Als woordvoerder van buitenlandse zaken of defensie is er wel meer informatie beschikbaar en dus ook meer kennis. Dit kan wel een voorsprong geven bij het nemen van een besluit en de argumentatie die in een discussie binnen de fractie wordt aangedragen (R6,R9). Als woordvoerder is er wel meer inbreng en kan er een voorstel voor een besluit worden aangedragen maar dit hoeft niet altijd gehonoreerd te worden (R1,R8).

Hoewel dit door de meeste respondenten wordt aangegeven als procedure hoe en wie een besluit neemt was er één respondent die wel als woordvoerder van defensie de keuze neemt en waarbij de mening van die persoon leidend is bij het nemen van een besluit. *“Nou bijna leidend. Ja kijk over buitenlands beleid, uitzendingen, daar weet ik gewoon het meeste over. Ik heb nog niet gehad dat daarin mijn advies in de wind werd geslagen”* (R2). Wel geldt dat ieder Kamerlid zonder last of ruggespraak gekozen is (R9). Het is daarom mogelijk om het niet met de fractie eens te zijn en anders

te stemmen. Het stemmen gebeurt, officieel, zonder last op ruggespraak (R9) maar om dat te doen moet er wel een degelijk verhaal met argumenten liggen waarom er tegen de lijn van de fractie gestemd wordt (R9).

- Strategisch stemmen

Het kan voorkomen dat er strategisch gestemd wordt. Bij een militaire missie zal dit alleen gebeuren als inhoudelijk de argumenten voor zowel voor of tegen met elkaar af te wegen zijn en het niet echt uitmaakt of er voor of tegen een missie gestemd zal worden (R5). Dan kan er gekozen worden om strategisch te stemmen om zo bevriend te blijven met een bepaalde politieke partij. Dit kan bijvoorbeeld als het gaat om mogelijke coalitiepartners (R5).

4.4 Redenen om aan een missie deel te nemen

Om tot een besluit voor een missie te komen is het nodig om duidelijk te hebben wat de reden is voor de missie en wat het nut van de missie is (R3). Een aantal mogelijke redenen om deel te nemen aan missie zijn naar voren gekomen. Internationale solidariteit gaat uit dat een land als Nederland solidair moet zijn met de minder bedeelden in de wereld en moet helpen als er problemen zijn (R3,R5,R8). Dat is de plicht van een land in een internationale samenleving. Het is niet nodig om er een direct belang bij te hebben om te helpen (R3,R5), het gaat om een goede internationale samenwerking (R3). Internationale solidariteit hangt wel weer samen met de ontwikkelingssamenwerking en de internationale verantwoordelijkheid. Ontwikkelingssamenwerking is een punt waarbij het gaat om het helpen van anderen waar het niet goed mee gaat (R3,R8). Dit kan zowel op bestuurlijk niveau als op het gebied van infrastructuur en scholen (R7,R8). Vanwege de internationale samenleving is het enerzijds solidair om andere landen te helpen (R3) maar speelt ook de internationale verantwoordelijkheid een rol. Nederland, dat lid is van de NAVO en de EU, heeft met dat lidmaatschap een internationale verantwoordelijkheid om te helpen als er op de wereld grote problemen zijn (R7). Echter moet het wel mogelijk zijn om een verschil te maken in de probleem situatie met de inzet van Nederlandse militairen (R6,R7). Als er geen verschil kan optreden dan heeft de militaire inzet ook geen nut (R7).

De veiligheid van Nederland en de Nederlanders speelt ook een grote rol (R8). Het is een taak van de overheid om de staatsburgers te beschermen en hierom worden er militairen naar probleem gebieden gestuurd (R8). Als Nederlandse militairen in staat zijn om een gebied veiliger te maken dan heeft Nederland daar baat bij omdat een mondiale veiligheid ook voor meer veiligheid in Nederland zorgt (R7,R8,R9). Internationale rechtsorde speelt hierbij ook een rol. Het is een plicht van Nederland

om de internationale rechtsorde te bevorderen (R5). Staten die geen goed bestuur of geen goede rechtstaat zijn, zijn vaak fragiel en moeten geholpen worden (R7).

4.5 Het politieke spel

“Ik kan niet voor andere fracties spreken maar ik zou toch wel durven zeggen dat voor elke fractie, politieke partij, hier in de Kamer ... waarin je het hebt over echt leven. Bij zo’n besluit komt geen enkel politieke spel of verkiezingen of stemmen bij kijken.” (R7). Als het gaat om leven of dood bij een beslissing dan mag er geen politiek spel gespeeld worden (R7). Natuurlijk wordt geprobeerd om voor verkiezingen of in verkiezingstijd het aantal gevoelige onderwerpen dat op de politieke agenda staan zo laag mogelijk houden (R8). Het is wel van belang voor een politieke partij om tijdens verkiezingen zoveel mogelijk stemmen te halen (R8). Als er wel een politiek spel gespeeld wordt dan kan er beter een referendum opgezet worden maar de politicus heeft een eigen verantwoordelijkheid (R4).

4.6 Het besluitvormingsproces

Het besluiten over een missie is een keuze die altijd in de fractie genomen wordt en nooit individueel (R1,R3,R4,R5,R6,R7,R8,R9). Tijdens discussies komt de woordvoerder van defensie meestal met een voorstel (R1,R8) hoewel dit voorstel hoeft niet gehonoreerd te worden (R1) wat wel te maken heeft met de partij (R2). Het besluit wordt pas genomen na een traject waarin er allemaal informatie, vanuit de betrokken ministeries, verwerkt is en waarbij ook is stilgestaan bij de mening van de achterban, leden en de publieke opinie (R7). Er moet worden ingecalculeerd wat voor effecten er op internationaal niveau plaatsvinden bij een beslissing en aan het einde van het traject zal de fractie de beslissing nemen (R7).

4.7 Case gerichte analyse: Afghanistan en Somalië

In dit tweede gedeelte van de analyse zal er specifiek gekeken worden naar de cases en welke factoren daar een rol hebben gespeeld. Omdat niet iedere factor een rol heeft gespeeld wordt ook niet iedere factor behandeld zoals in het eerste gedeelte.

4.7.1 Afghanistan: de International Security Assistance Force (ISAF)

VS en NAVO

Het sturen van Nederlandse troepen naar Afghanistan had in het begin puur te maken met de afspraken die er gelden binnen de NAVO (R9). Als gevolg van de terrorisme aanslagen van 9/11

volgde uit het NAVO-artikel 5 dat als één lidstaat aangevallen wordt alle lidstaten aangevallen worden en dus het *“one for all and all for one”*(R9). In eerste instantie was er dus ook geen internationale druk maar werd er gehouden aan de gemaakte afspraken (R4,R8,R9). Vanuit bondgenootschappelijk belang met de Verenigde Staten was het een keuze om militairen naar Afghanistan te sturen, maar dit had niet te maken met druk vanuit respectievelijk de NAVO of de VS.

Tijdens de debatten over het verlengen van de missie kwamen er wel andere geluiden naar voren omdat er door het toenmalige kabinet besloten was dat er geen extra verlening zou komen in 2010 maar er toch een verzoek is geweest vanuit de NAVO waarin wel om Nederlandse steun werd gevraagd (D1). Voor de Kamerleden (D1) bleek het dan ook een vraag wat zich precies tussen de NAVO en het kabinet heeft afgespeeld omdat er vanuit de Kamer duidelijk naar voren kwam dat de missie in Uruzgan niet verlengt zou worden (D1).

Volgens de Kamerleden was er wel druk vanuit de NAVO omdat de mede lidstaten niet wilden dat Nederland zich terug zou trekken uit Uruzgan (R4,D1). Dit heeft echter niet de doorslag gegeven voor het besluit van de fracties. De internationale reputatie van Nederland en hoe er gedacht wordt, vanuit de NAVO of de Verenigde Staten, over Nederland was niet het uitgangspunt bij de Uruzgan missie (R7) maar heeft wel een rol gespeeld (R7,R8).

Toch is er wel een verschil in mening over de rol van de VS bij de Nederlandse deelname in Afghanistan. Één respondent ziet de deelname van Nederland in Uruzgan wel als een gevolg van de druk vanuit de VS en vindt dan ook dan Nederland zwicht onder de Amerikaanse druk (R3).

Nederlands belang

Het directe Nederlandse belang was bij Uruzgan niet aanwezig (R3,R5,R7). Toch speelde de Nederlandse veiligheid wel een rol (R7,R8). De Taliban en al-Qaida die de aanslagen hadden gepleegd kwamen voort uit Afghanistan en omdat er niet gewacht moet worden tot er een aanslag in Nederland wordt gepleegd maar de bron bestreden moest worden was deelname aan Afghanistan wel voor Nederland van belang (R5,R7,R8). Hoewel er ook gesteld is dat juist de aanwezig van Nederlandse militairen Nederland een doelwit maken voor terroristische acties (R3) en dus niet de veiligheid in Nederland vergroot.

Redenen voor missie

De mondiale veiligheid was een belangrijke reden om naar Afghanistan te gaan (R5,R7,R8,R9). De veiligheid van Nederland was in het geding omdat de aanslag van 9/11 in Amerika, en in Londen en

Madrid, duidelijk maakte dat in Nederland ook een aanslag kan plaatsvinden (R8). Naast veiligheid speelt internationale solidariteit en de solidariteit met de Afghanen ook een rol (R5,R6,R7). Het verbeteren van de omstandigheden voor de Afghanen (R5) en het werk dat Nederlandse militairen verricht hebben zijn een drijfveer om in Afghanistan te blijven omdat de Afghanen niet aan hun lot overgelaten kunnen worden (R7,D2). Het gaat om een steentje bijdragen bij het weder opbouwen van Afghanistan (R6,R7). Toch heeft internationale solidariteit wel verschillende definities. De aanwezigheid in Uruzgan heeft niets te maken met die solidariteit volgens R3 omdat het puur een bezetting is van Afghanistan.

Besluitvorming

Er zijn wel vragen te stellen bij de besluitvorming. Er is een groot verschil te zien tussen wat Kamerleden vinden en wat er in het kabinet gebeurt (D1,D2). Vanuit de Kamerleden kwamen er ook vragen over de besluitvorming in het kabinet en de contacten en gesprekken die er met de NAVO geweest zijn (D1,D2).

Eigen verantwoordelijkheid

De verantwoordelijkheid van de Kamerleden bij het beslissen over de missie speelt wel een rol (R9). Uiteindelijk moet het Kamerlid achter de keuze staan en ook geloven dat het de juiste keuze is geweest (R7, R9). De familieleden van de slachtoffers die in Uruzgan gevallen zijn moeten in de ogen aangekeken kunnen worden en daarom is het van belang om als Kamerlid achter de keuze te staan en de verantwoordelijkheid voor de Nederlandse slachtoffers op zich durven te nemen.

4.7.2 Somalië: de maritieme antipiraterij operaties in Somalië

VS en NAVO

In tegenstelling tot de missie in Somalië is de rol van de VS of de NAVO kleiner geweest bij een verzoek aan Nederland om deel te nemen aan een maritieme missie (R5). Deze partijen hebben ook een kleinere rol gespeeld bij de maritieme missie.

Nederlands belang

Het Nederlandse belang speelt een grote rol bij deze missie (R3,R5,R7,R8). Niet alleen is er een algemeen economisch belang waarbij Nederland mogelijk economische schade op zou kunnen lopen maar het gaat om het feit dat er handelsschepen varen van Nederlandse rederijen of waar Nederlanders op werken (R3,R5,R7,R8,D4). In Somalië varen Nederlandse schepen en er is dus een direct Nederland belang om deel te nemen aan de missie (R3,R7). Het feit dat er ook daadwerkelijk

Nederlandse schepen gekaapt zijn geeft een extra doorslag en creëert ook meer draagvlak om dus wel militair actief te zijn rondom Somalië (R5). *“Als we de mogelijkheden hebben om hun – de Nederlanders op de schepen – veiligheid te dienen dan vind ik ook dat een duidelijk pro-argument om daar ook militair aanwezig te zijn. Maar het is niet zo dat als het er niet geweest is van dan was ik zeker tegen geweest”* (R5). Het feit dat er ook direct Nederlanders betrokken zijn is niet de enige reden om de missie te steunen.

Redenen voor missie

Naast de veiligheid voor Nederlanders speelt ook de internationale solidariteit een rol (R3). Somalië is een ontwikkelingsland en heeft hulp nodig om de piraterij tegen te gaan. In deze hulp voorziet Nederland. Daarnaast speelt de veiligheid voor de betrokken Nederlanders een grote rol (D4).

Eigen verantwoordelijkheid

Het verantwoordelijkheid gevoel is sterk bij deze missie. Het aanvallen of kapen van een Nederland schip is *“...een aanval op Nederlands grondgebied. Nederland wordt aangevallen en dat kan nooit worden geaccepteerd”* (D4). Het feit dat er Nederlanders last hebben van de kapers brengt een verantwoordelijkheidsgevoel om de Nederlanders te beschermen en dit door middel van het sturen van marine schepen naar het gebied (D4).

5 Conclusie

Nu de verzamelde data geanalyseerd zijn, is het mogelijk om een antwoord te geven op de hoofdvraag en te kijken of de hypothese klopt. In dit hoofdstuk zal de hypothese *“Bij het inzetten van Nederlandse militairen wordt er meer gedacht aan de internationale gevolgen en reacties dan aan de nationale gevolgen en reacties als de internationale druk hoog is”* eerst beantwoord worden. Dit zal worden gedaan aan de hand van de case gerichte analyse. Per case zal er gekeken worden wat er geconcludeerd kan worden op het gebied van internationale druk en de internationale en nationale reacties en gevolgen. De twee cases samen zullen een algemeen antwoord op de hypothese geven. De hoofdvraag van deze scriptie *“Waarom en met welke factoren houden Kamerleden rekening als zij beslissen over het uitzenden van Nederlandse militairen”* zal als laatste beantwoordt worden. De beantwoording zal gebeuren door te kijken met welke factoren er rekening gehouden wordt als er een beslissing genomen wordt en er zal een afweging gemaakt worden tussen die factoren om deze te kunnen rangschikken naar de mate van belangrijkheid.

5.1 Hypothese

Bij de ISAF casus was er sprake van druk vanuit het buitenland. Deze druk nam toe naarmate in Nederland de discussie oplaaide over het al dan niet verlengen van de missie in Uruzgan. De NAVO partners wilden natuurlijk dat Nederland deel bleef nemen aan de opbouw van Afghanistan. Ondanks de druk die er uitgeoefend was, gaf dit niet de doorslag om wel of niet deel te nemen aan de missie. Verschillende redenen zoals mondiale veiligheid of internationale solidariteit hebben een rol gespeeld bij de beslissing en zijn van een veel belangrijkere waarde dan reputatie. Wel wegens de mogelijke gevolgen, als er geen steun aan de missie verleent wordt, voor Nederland in de internationale gemeenschap of de internationale reputatie mee.

Bij de maritieme operaties in de wateren rondom Somalië valt op dat er niet veel druk vanuit de internationale gemeenschap kwam. Sinds het moment dat er Nederlandse schepen gekaapt zijn, is er een groter draagvlak om marine schepen naar die wateren te sturen. Het is duidelijk dat het feit dat Nederland er een direct eigenbelang bij heeft een grote doorslag geeft bij het nemen van de beslissing. Ondanks dat het ook te maken had met internationale solidariteit en de wereldhandel last had van de kapers gaf een daadwerkelijke kaping van een Nederlands schip de mogelijkheid om meer marine schepen naar die wateren te sturen en de missie voort te zetten.

Een antwoord op de hypothese *“Bij het inzetten van Nederlandse militairen wordt er meer gedacht aan de internationale gevolgen en reacties dan aan de nationale gevolgen en reacties als de internationale druk hoog is”* is dan ook niet eenduidig. Hoe groter de internationale, buitenlandse,

druk hoe groter dit ook een rol zal spelen bij het nemen van een beslissing. Deze druk mag echter nooit een hoofdargument zijn om deel te nemen aan een missie omdat de internationale reputatie van Nederland geen doel op zich is bij een missie.

5.2 Hoofdvraag

Bij de analyse zijn er veel factoren naar voren gekomen. Bij het beantwoorden van de hoofdvraag *“Waarom en met welke factoren houden Kamerleden rekening als zij beslissen over het uitzenden van Nederlandse militairen”* horen dan ook deze factoren. Wel is het zo dat veel factoren met elkaar samenhangen en bij elkaar horen.

Als er een besluit wordt genomen over het uitzenden van Nederlandse militairen dan is het belangrijkste dat het Kamerlid achter de beslissing staat. Het nemen van de beslissing is de eigen verantwoordelijkheid van een Kamerlid. Een beslissing dat gaat over het uitzenden van militairen en over leven of dood het de zwaarste beslissing die gemaakt kan worden en bij zo'n beslissing is de eigen mening van groot belang.

De keuze heeft veel te maken met de partijstandpunten en filosofie. Er zijn verschillende redenen om aan een missie deel te nemen en deze kunnen gelinkt worden aan de filosofie die een partij heeft. Als politicus is het de bedoeling om de juiste keuzes te maken gebaseerd op de partij filosofische achtergrond en zoveel mogelijk proberen om punten uit het partijprogramma door te voeren. Bij uitzendingen zal het nationale belang altijd voor het internationale belang staan echter verandert de wereld. Nederland is een open economie en afhankelijk van de andere landen, er is een internationale gemeenschap waarin landen elkaar nodig hebben. Hierdoor overlappen nationale en internationale belangen elkaar steeds vaker omdat deze op dezelfde gebieden betrekking hebben.

Er kunnen verschillende invloeden zijn die een effect hebben op de politici. Internationale verzoeken vanuit de VS en de NAVO worden serieus genomen en als er druk is vanuit één van deze partijen of de internationale gemeenschap dan moet er goed nagedacht worden over de mogelijke effecten op de internationale reputatie van Nederland als er negatief op dit verzoek gereageerd wordt. De partijleden hebben een grote invloed als het gaat om het verlenen van steun aan de fractie. Als Tweede Kamer fractie is het de bedoeling om steun te verwerven bij de leden. In een partij zullen er altijd leden zijn die het niet met de missie eens zijn. Vaak komt het voor dat de meningen van de leden en de fractie in dezelfde richting zitten of overeen komen, dit kan verband houden met dezelfde filosofische insteek. Vaak helpen partijleden door extra kritisch te kijken naar het verzoek van de missie en de rol die Nederland daarin speelt. Het gaat erom dat de leden in hele besluitvormingstraject worden meegenomen en dat de genomen keuzes worden verantwoordt.

De publieke opinie is vaak breed uitgemeten in de media. Bij een zwaar besluit is het nodig om een groot draagvlak te hebben. De gemiddelde burger houdt zich niet bezig met de doorwerking van een beslissing in de internationale gemeenschap. Een publieke opinie kan dan ook nooit doorslaggevend zijn. Verkiezingen spelen geen rol bij dit besluit. Een politiek spel zal niet gespeeld worden bij een dergelijk besluit over militairen en de beslissing zal dan ook los gemaakt worden van eventuele verkiezingen. Als de achterban het niet eens is met de partij dan kunnen zij bij de volgende verkiezingen op een andere partij stemmen. Wel gaat het er steeds weer om dat de politicus continu verantwoordt aan de bevolking waarom welke keuzes gemaakt zijn. Dat is het werk van een politicus.

Als er een beslissing gemaakt moet worden als Kamerlid, dan spelen veel factoren een rol. Iedere partij die invloed uit kan oefenen zal dat doen en met iedere partij zal een Kamerlid ook rekening moeten houden. De waarde die aan een (internationale) partij gehecht wordt kan verschillen per Kamerlid en filosofie. Wel staat vast dat een beslissing over eventuele uitzendingen nooit gebruikt zal worden in het politieke spel om bij verkiezingen stemmen te winnen. Het politiek spel staat los van zulke zware besluiten.

6 Discussie

Hoewel er een antwoord op de hypothese en hoofdvraag gevormd is, is het altijd goed om stil te staan bij het uiteindelijke antwoord. De conclusie heeft namelijk een bepaalde waarde en die waarde kan bepalen in hoeverre die conclusie ook de werkelijkheid weerspiegelt. Ten eerste is het van belang om te kijken naar het veld waarin het onderzoek is uitgevoerd. Het is een politiek onderwerp en er zijn politici geïnterviewd. Deze Kamerleden kennen het politieke spel en weten wat ze wel en niet moeten zeggen. Het feit dat het Kamerleden zijn die met een student praten kan zorgen dat er een mogelijk bestaat dat de antwoorden sociaal wenselijk zijn. Hoewel de interviews anoniem zijn afgenomen, hebben de respondenten uiteindelijk geen macht over wat er met die gegevens gedaan wordt. Het feit dat de Kamerleden allemaal óf woordvoerder van defensie óf woordvoerder van buitenlandse zaken zijn kan het beeld vertroebelen doordat deze een andere visie kunnen hebben dan bijvoorbeeld woordvoerders op het gebied van zorg en onderwijs.

Opvallend is wel dat veel respondenten met dezelfde antwoorden kwamen. Na een gegeven moment waren de antwoorden niet meer schokkend of nieuw omdat deze in een ander interview ook al naar voren waren gekomen. Dit versterkt wel het beeld dat wat er in de interviews naar voren is gekomen ook een goed beeld van de werkelijkheid kan zijn.

Echter blijft het de vraag in hoeverre fracties zich houden aan de methoden en manieren om tot een besluit te komen omdat bepaalde fracties ook afgevaardigden in het Kabinet hebben. Dit Kabinet zal misschien anders tegen sommige zaken aankijken dan de Kamerleden van diezelfde fractie. De logica gaat ervan uit dat de fractie haar eigen Kabinet steunt. Hierdoor kan het mogelijk zijn dat de redenen die in de fractie van belang zijn om een missie te steunen anders zijn dan die van het Kabinet en dat de fractie toch het Kabinet steunt. De relatie tussen de fractie en het Kabinet en de verschillende visies die er kunnen zijn, zouden in de praktijk een andere gang van zaken kunnen creëren dan wat er via de respondenten naar boven is gekomen.

Politiek blijft politiek en een onderzoek waarin de gegevens puur bestaan op wat de Kamerleden vertellen kan een goed beeld geven van wat er gedacht wordt onder de Kamerleden over dit onderwerp maar het politieke aspect moet in het achterhoofd gehouden worden bij het lezen van de scriptie en het op waarde schatten van de conclusie.

In dit onderzoek zijn niet alle Tweede Kamer fracties aan bod gekomen. Iedere fractie heeft toch een eigen filosofie en hierdoor kunnen de antwoorden beïnvloedt zijn. Doordat niet alle fracties aan de conclusie een bijdrage hebben geleverd, is deze conclusie dus ook niet compleet en zal dan ook niet voor iedere fractie of Kamerlid gelden.

6.1 Vervolgonderzoek

Dit onderzoek heeft een algemeen beeld gegeven hoe Kamerleden denken over het uitzenden van Nederlandse militairen en welke factoren hier bij komen kijken. In dit onderzoek zijn waarschijnlijk niet alle factoren naar voren gekomen en er kunnen er allicht meer bedacht worden die ook een invloed zouden kunnen hebben. Hierdoor is de conclusie mogelijk niet compleet en zal er een diepere analyse plaats kunnen vinden.

Het kan ook interessant zijn of dieper te kijken naar de NAVO en hoe de politiek in de NAVO precies werkt. Hoewel er gesuggereerd is dat de nationale politiek de politiek binnen de NAVO kan beïnvloeden zal een analyse puur vanuit een NAVO perspectief een goede verdieping geven op de precieze macht van NAVO en de rol van Nederland binnen de NAVO.

Bronnen

Niet elektronische bronnen

Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam: Boom Onderwijs.

Bulmer, S. (1983), 'Domestic politics and European Community policymaking', *Journal of Common Market Studies*, vol. 21, no. 4 (1983), 349-63.

Denzin, N. en Lincoln, Y., (1994) Introduction: Entering the field of qualitative research. Ch. 1 in Denzin, N. en Lincoln, Y. (eds), *Handbook of Qualitative research*. Sage Publications. Pagina 1 – 15.

Evans, P. B., Jacobson, H. K., Putnam, R. D. (1993). *Double-edged diplomacy: international bargaining and domestic politics*. Berkeley: University of California Press.

Gallagher, M., Laver, M., Mair, P. (2006). *Representative government in modern Europe*. New York: McGraw Hill.

Miller, N.R. (1975). 'Logrolling, vote trading, and the paradox of voting: a game-theoretical overview', *Journal of Economic Issues*, December 1975.

Murdoch, J.C., Sandler, T. (1991). 'NATO Burden Sharing and the Forces of Change: Further Observations', *International Studies Quarterly*, vol. 35, No. 1, march 1991, 109-114.

Oneal, J.R., Elrod, M.A. (1989). 'NATO Burden Sharing and the Forces of Change', *International Studies Quarterly*, vol. 33, No. 4, December 1989, 435-456.

Punch, K.F., (2005) Chapter 9: Collecting qualitative data, in: *introduction to social research, quantitative and qualitative approaches*, Sage publications. Pagina 174 – 195.

Putnam, R. D. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: the logic of Two-Level Games. *International Organization*, 42(3), 427-460.

Stake, R.E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks: Sage.

Stone, D. (2002). *Policy Paradox*. New York: Norton.

Thiel, van, S. (2007). *Bestuurskundig onderzoek*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Elektronische bronnen

Debatten

Tweede Kamer (2010, april). Debat naar aanleiding van een algemeen overleg op 15 april 2010 over Afghanistan. Vergaderingsnummer 79. Geraadpleegd via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl>.

Tweede Kamer (2009, maart). *Spoeddebat over de politieke situatie rondom de besluitvorming Uruzgan*. Vergaderingsnummer 6487. Geraadpleegd via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl>.

Tweede Kamer (2010, april). Debat naar aanleiding van een algemeen overleg op 15 april 2010 over Afghanistan. Vergaderingsnummer 79. Geraadpleegd via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl>.

Tweede Kamer (2010, maart). *Voortzetting van het spoeddebat over de politieke situatie rondom de besluitvorming Uruzgan*. Vergaderingsnummer 57. Geraadpleegd via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl>.

Missies

Nederlands instituut voor Militaire Historie (2009). *Kosovo Force 1999-2000 (KFOR)*. Ministerie van Defensie. Geraadpleegd via http://www.defensie.nl/nimh/geschiedenis/internationale_operaties/missieoverzicht.

Nederlands instituut voor Militaire Historie (2010). *International Security and Assistance Force (ISAF)*. Ministerie van Defensie. Geraadpleegd via http://www.defensie.nl/nimh/geschiedenis/internationale_operaties/missieoverzicht.

Nederlands instituut voor Militaire Historie (2009). *Maritieme antipiraterij operaties Somalië*. Ministerie van Defensie. Geraadpleegd via http://www.defensie.nl/nimh/geschiedenis/internationale_operaties/missieoverzicht.

Krantenartikelen

Hankel, Arne. (2010, 30 november). Nederland niet uitgenodigd voor G20 in Frankrijk. *Elsevier*. Geraadpleegd via <http://www.elsevier.nl/web/Nieuws/Economie/282678/Nederland-niet-uitgenodigd-voor-G20-in-Frankrijk.htm>

Hankel, Arne. (2010, 26 oktober). Rutte acht kans klein op deelname aan G20-top. *Elsevier*. Geraadpleegd via <http://www.elsevier.nl/web/Nieuws/Economie/279525/Rutte-acht-kans-klein-op-deelname-aan-G20top.htm>

Novum. (2010, 11 november). 'Nederland niet naar G20 om Afghanistan'. *Trouw*. Geraadpleegd via http://www.trouw.nl/nieuws/nederland/article3293125.ece/_Nederland_niet_naar_G20_om_Afghanistan_.html

NRC Handelsblad. (2010, 29 oktober). Nederland gaat definitief niet naar G-20-top in Korea. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd via http://vorige.nrc.nl/economie/article2636910.ece/Nederland_gaat_definitief_niet_naar_G20-top_in_Korea

Rijksoverheid. (2011, 7 januari). Politietrainingsmissie naar Afghanistan. Geraadpleegd via <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2011/01/07/politietrainingsmissie-naar-afghanistan.html>

Seegers, J. (2010, 17 december). Oppositie laat Rutte zweten over Afghanistan. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd via <http://www.nrc.nl/nieuws/2010/12/17/rutte-steun-oppositie-voor-afghanistan-missie-onzeker/>

Trouw. (2011, 15 januari). 'Nieuwe missie Afghanistan blunder'. *Trouw*. Geraadpleegd via http://www.trouw.nl/nieuws/politiek/article3380803.ece/_Nieuwe_missie_Afghanistan_blunder_.html

Bijlagen

1. De topiclijst
2. De codeboom
3. Transcripten van de interviews

De topiclijst

De topiclijst waarop de interviews gebaseerd zijn.

- Nationaal belang / internationaal belang
- Publieke opinie
- Verkiezingen
- De partij
- Achterban en leden
- Logrolling
- Uruzgan
- Somalië
- NAVO
- VS
- Internationale reputatie / positie

De codeboom

Deze codeboom is gebruikt bij het analyseren van de verzamelde informatie.

Redenen voor een missie	1	
• Internationale solidariteit	1.1	
• Mondiale veiligheid	1.2	
• Internationaal rechtvaardig	1.3	
• Ontwikkelingssamenwerking	1.4	
• Een verschil maken	1.5	
• Internationale rechtsorde	1.6	
• Internationale verantwoordelijkheid	1.7	
Nationale factoren die invloed kunnen hebben op het besluit	2	
• De partij	2.1	
○ Achterban / leden	2.2	
○ Partijstandpunten	2.3	
○ Beslissingselementen	2.4	
• Bevolking	2.5	
○ Verkiezingen	2.6	
○ Publieke opinie	2.7	
• Beslissing van andere partijen	2.8	
• Nederlandse (economische) Belangen	2.9	
Internationale factoren die invloed kunnen hebben op het besluit	3	
• NAVO	3.1	
○ Partner	3.1.1	
○ Druk NAVO	3.1.2	
○ Organisatie /afspraken	3.1.3	
○ Verzoek NAVO	3.1.4	
○ Werking NAVO	3.1.5	
• VN	3.2	
• VS	3.3	
○ Druk VS	3.3.1	
○ Belangen VS	3.3.2	
○ Partnerland	3.3.3	
○ Verzoek VS	3.3.4	
• Internationale reputatie	3.4	
• Internationale gemeenschap	3.5	
• EU	3.6	
• Afhankelijkheid	3.7	
Persoonlijke factoren	4	
• Eigen mening	4.1	
• Fractiediscipline	4.2	
• Logrolling / strategisch stemmen	4.3	
• Eigen verantwoordelijkheid	4.4	

Het besluitvormingsproces	5
Politieke spel	6

Transcripten

1. 18 februari 2011 – telefonisch
2. 21 februari 2011 – telefonisch
3. 21 februari 2011 – telefonisch
4. 01 maart 2011 – telefonisch
5. 02 maart 2011 – op locatie Den Haag/ face to face
6. 21 februari 2011 – email
7. 16 maart 2011 – op locatie Den Haag / face to face
8. 16 maart 2011 – op locatie Den Haag / face to face
9. 30 maart 2011 – op locatie Den Haag / face to face